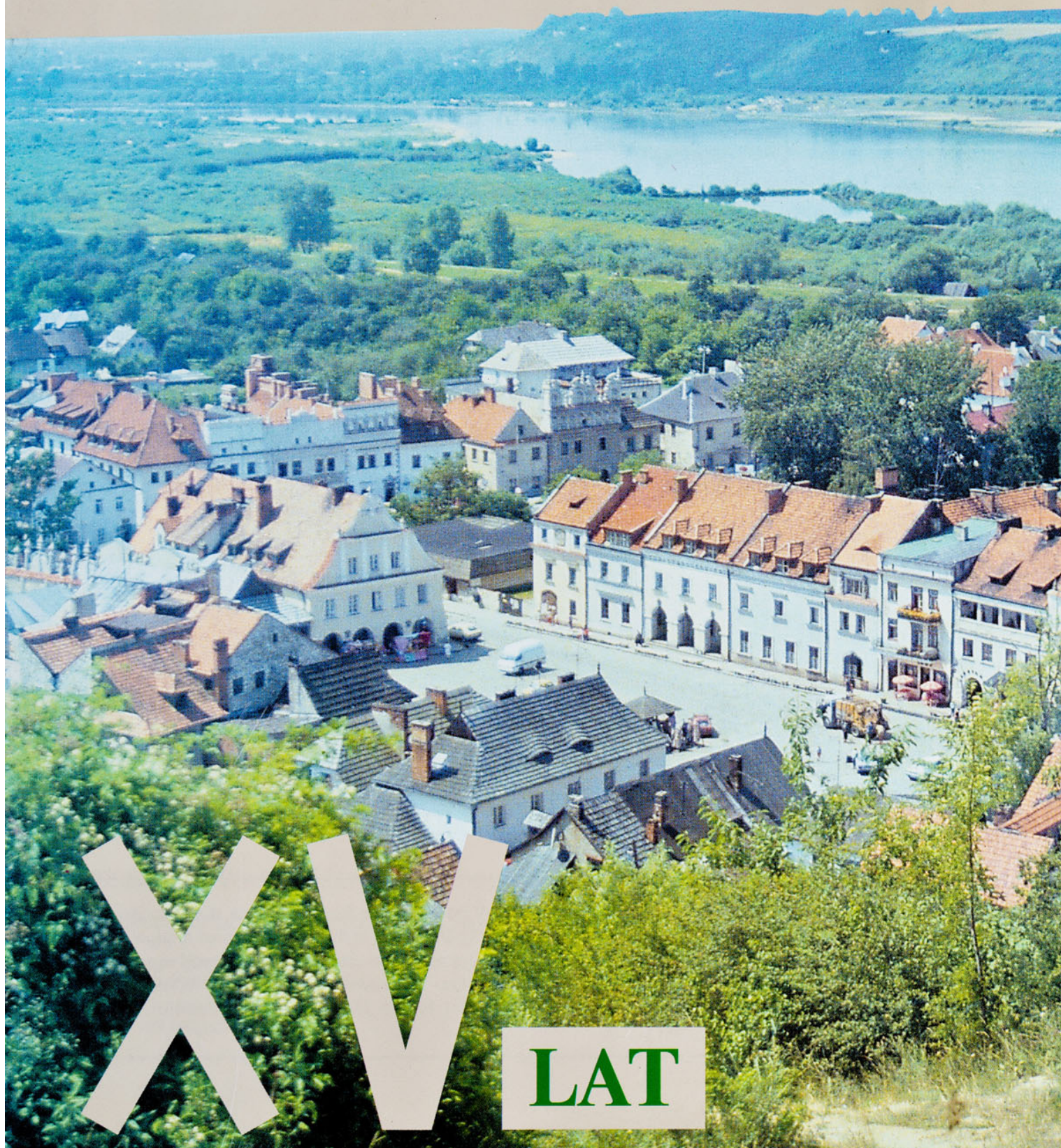

ISSN - 0860 - 2395

WIADOMOŚCI KONSERWATORSKIE

PISMO STOWARZYSZENIA KONSERWATORÓW ZABYTKÓW

XV

LAT

SPIS TREŚCI:

Słowo wstępne Marii Sarnik-Koniecznej, Prezes SKZ (s. 1); XV lat SKZ: cele Stowarzyszenia, dotychczasowi Prezesi, obecne władze SKZ, Członkowie Honorowi SKZ (s. 3); Promocja wybitnych osiągnięć środowiska konserwatorskiego (s. 4); Uchwała ZG SKZ w sprawie projektu zmian w ustawie o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (s. 10); Z działalności Oddziałów Terenowych SKZ (s. 12); Wydarzenie konserwatorskie: Gdański Dwór Artusa, piszą: Justyna Czystek i Marcin Gawlicki (s. 19); Zmarli: Alicja Kurzątkowska, Wawrzyniec Kopczyński (s.27).

**Szanowni Państwo,
Koleżanki, Koledzy,**

Piętnaście lat temu, w październiku 1981 roku, w sali konferencyjnej Muzeum Etnograficznego w Warszawie odbyło się zebranie organizacyjno-programowe Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, przygotowane i zwołane przez Komitet Założycielski, który zawiązał się rok wcześniej, również w październiku, na Ogólnopolskiej Konferencji Konserwatorskiej w Lublinie.

Były to szczególnie ważne wydarzenia, które z upływem czasu nabierają coraz większego znaczenia. Atmosfera podczas obydwu spotkań była gorąca. W wypełnionej po brzegi sali trwały burzliwe dyskusje i szczerą wymianę poglądów. Pamiętny spór doktrynalny dotyczył np. kwestii, która do dnia dzisiejszego nie została jednoznacznie rozstrzygnięta, a kiedy się pojawia nadal wzbudza emocje, a mianowicie zastąpienie słowa „zabytek” pojęciem „dobro kultury”. Dyskusja dotyczyła jednak przede wszystkim spraw najbardziej istotnych dla środowiska, spraw trudnych, z wiarą o ich realizację poprzez Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków. Otóż, kiedy grono Kolegów zadało sobie wiele trudu, aby doprowadzić do powstania Stowarzyszenia, celem była integracja działań oraz wszystkich sił na rzecz ochrony zagrożonego dziedzictwa kulturowego. Podstawowym zaś zadaniem było sformułowanie odpowiedzi na pytania: jaką rolę ma pełnić Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, czym ma być i jakimi metodami będzie wypełniać statutowe powinności.

Pytania te nie straciły na aktualności i nadal nieustannie je zadajemy. Wprawdzie wydaje się, że nasze pokolenie jest w lepszej sytuacji. Mamy za sobą piętnaście lat, a więc odniesienie do przeszłości, możemy przeprowadzić analizę dotychczasowych dokonań i metod pracy, aby korzystając ze zdobytego doświadczenia wytyczać kierunki przyszłej działalności.

Ostatnie lata przyniosły wiele zmian, przede wszystkim żyjemy w innym ustroju politycznym, który stwarza wielkie możliwości, ale też wiemy, że niesie za sobą poważne zagrożenia. Przechodzimy przez niezwykle skomplikowany okres transformacji. Na naszych oczach zmieniają się kryteria ważności. Społeczeństwo, a więc my wszyscy, często niewspółmiernie do naszych fizycznych możliwości, szybko się zmieniamy, przyswajamy nowe wyzwania choćby „Europa bez granic”. Dla starszego pokolenia i dla wielu z nas to wręcz nieprawdopodobne co wokół się dzieje. Nowe technologie, metody, szalony postęp techniczny, błyskawiczny dostęp do informacji przez sieć internetu, a w tym nasze, umiłowane zabytki, kruche i jakże często bezbronne, kochające spokój i intymność. Paradoks polega również na tym, że mając do dyspozycji wszystko, nawet i pieniądze, możemy niechcący popełnić nieodwracalne błędy. Mam tu na uwadze przede wszystkim zasoby kultury materialnej, uśpione i skryte w warstwach kulturowych ziemi, czy nie ulegną zniszczeniu z uwagi na budowę niezbędnych dla gospodarki i dla współczesnego człowieka sieci bezkolizyjnych autostrad? Czy i na ile możemy przez pracę w Stowarzyszeniu pomniejszyć lub zapobiec stratom? Czym ma być Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków w nowych warunkach społeczno-politycznych? Czego oczekujemy od Stowarzyszenia jako jego członkowie? A może pytanie powinno brzmieć, co Stowarzyszenie oczekuje od swoich członków? Jakie zadanie możemy uznać za najważniejszy cel działalności Stowarzyszenia na najbliższą przyszłość? Te i inne pytania nasuwają się z okazji naszych spotkań.

PISMO STOWARZYSZENIA KONSERWATORÓW ZABYTEKÓW

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki

Wydawca: Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków; 00-464 Warszawa, ul. Szwoleżerów 9, tel.: 621-54-77, fax: 622-65-95

Redaguje zespół: Marek Barański, Andrzej Michałowski, Maria Sarnik-Konieczna
ISSN-0860-2395

Szanowni Państwo,

Począwszy od pierwszej kadencji pracuję w Zarządzie Głównym SKZ pełniąc po kolei funkcje skarbnika i sekretarza. Pracę społeczną, z mandatu członków Stowarzyszenia, poczytuję za wyróżnienie i zaszczyt, i jak dotychczas nie szczędziłam na ten cel własnego czasu. Stąd też ta garść refleksji, do których upoważnia mnie kończąca się piąta kadencja, w której pełniłam funkcję prezesa Zarządu Głównego i związane z tym doświadczenie.

Pragnę tym wszystkim, którzy przyczynili się do powstania Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków oraz tym, którzy wnieśli swój niezaprzeczalnie wielki wkład w budowę i kształt naszej organizacji, przekazać nieustające wyrazy uznania i szacunku oraz podziękowania za ich trud.

Jestem głęboko przekonana, iż w nowych uwarunkowaniach Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków zrzeszające wybitnych fachowców, ma nadal ważną rolę do spełnienia. Wiem również, że musi się na nowo określić. Wszystkie stowarzyszenia przeżywają trudny czas, wynikający z transformacji ustrojowej i zachodzących zmian. Poszukują swojego miejsca i nowej formuły. Dotyczy to również naszego Stowarzyszenia. Możemy liczyć przede wszystkim na samych siebie i na własne pomysły, które pozwolą na sfinansowanie naszej statutowej działalności.

Przesłanie, które odziedziczyliśmy, a które mówi o tym, że ochrona i zachowanie pamiątek przeszłości jest nadrzędnym obowiązkiem każdego pokolenia jest celem naszej pracy zawodowej, a także pracy społecznej. Nasze Stowarzyszenie z racji zrzeszania specjalistów różnych dyscyplin, jest predystynowane do tego aby przez posiadaną wiedzę i rzetelną pracę naszych członków budować prestiż szeroko pojętego środowiska konserwatorskiego. W tym miejscu pragnę podkreślić wielkie zaangażowanie a zarazem możliwości jakie tkwią w Oddziałach terenowych. Merytoryczny głos fachowców, mający wsparcie w Stowarzyszeniu może i powinien w porę ustrzec od niepożądanych i częstokroć pochopnych decyzji.

Jako członkowie Stowarzyszenia zobowiązani jesteśmy do stałego budowania pozycji przez życzliwą, konsekwentną współpracę z wszystkimi partnerami. Wymaga to pokonania wielu przyzwyczajęń i nawyków.

Stowarzyszenie powinno być wsparciem dla Jego członków, przede wszystkim w obszarze działalności zawodowej. Jest tu potrzebna wola obu stron. Niezbędne jest, moim zdaniem, spełnienie takich kryteriów jak choćby wywiązywanie się z przyjętych na siebie obowiązków i obrona etyki zawodowej lub inaczej, co mnie przekonuje, a co najwierniej oddaje treść pięknego słowa jakim jest honor. Słowo to oznacza i łączy wszystkie te cechy, które chciałabym, aby wyróżniały członków Stowarzyszenia, na rzecz którego pracujemy.

W demokratycznym państwie stowarzyszenia mają ten walor, że są suwerenne, nie muszą ulegać wpływowi, nadal więc powinniśmy dążyć do utrzymania niezależności Stowarzyszenia.

Szanowni Państwo, Koleżanki, Koledzy,

Oddajemy Państwu pismo Zarządu Głównego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, wydane z okazji jubileuszu, w którym przedstawiamy wykaz zrealizowanych prac i ważniejszych wydarzeń, które miały miejsce w minionym piętnastoleciu.

W imieniu ustępującego Zarządu Głównego oraz swoim własnym, pragnę złożyć Koleżankom i Kolegom wyrazy podziękowania za życzliwość, wyrozumiałość i wspólną pracę w minionej, V-tej kadencji, zaś nowym władzom Stowarzyszenia składam życzenia pomyślności i sił do dalszej pracy ku wspólnemu zadowoleniu.

Z koleżeńskim pozdrowieniem

Maria Sarnik-Konieczna, Prezes ZG SKZ

Warszawa, październik 1996 roku

XV LAT STOWARZYSZENIA KONSERWATORÓW ZABYTKÓW 1981–1996

Komitet Założycielski
– Lublin – 28.10.1980 rok

Zebranie Organizacyjno-Programowe
– Warszawa – 22.10.1981 rok
(data powstania)

CELE STOWARZYSZENIA

- integracja specjalistów wszystkich dyscyplin, których działalność jest związana z ochroną i konserwacją zabytków,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwego stosunku do dziedzictwa kulturowego,
- dbałość o etykę postępowania konserwatorskiego,
- ochrona zawodowych potrzeb członków Stowarzyszenia i całego środowiska konserwatorskiego,
- inspirowanie i prowadzenie prac badawczych w zakresie ochrony zabytków i konserwatorstwa

Dotychczasowi Prezesi Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

1981-1984

mgr Wawrzyniec KOPCZYŃSKI

1984-1987

doc. dr hab. Bohdan RYMASZEWSKI

1987-1990

doc. dr hab. Bohdan RYMASZEWSKI

1990-1993

prof. dr hab. Jerzy KOWALCZYK

1993-1996

mgr inż. arch. Maria SARNIK-KONIECZNA

Obecne Władze Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

Prezes

mgr inż. arch. Maria SARNIK-KONIECZNA

Wiceprezes

dr Andrzej MICHAŁOWSKI

Wiceprezes

prof. dr hab. Kazimierz KUŚNIERZ

Sekretarz Generalny

mgr inż. arch. Marek BARAŃSKI

Skarbnik

mgr inż. arch. Maria WOJTYSIAK

Członkowie Zarządu

mgr Mieczysław KURZĄTKOWSKI

prof. dr Andrzej TOMASZEWSKI

mgr inż. Lech J. ENGEL

dr Marcin GAWLICKI

mgr Paweł POŁOM

Komisja Kwalifikacyjna

prof. dr hab. Zygmunt ŚWIECHOWSKI

dr Tadeusz RUDKOWSKI

mgr Teresa MAYER-LENCZOWSKA

prof. dr hab. Tadeusz POKLEWSKI

dr Ryszard ROGOSZ

Główna Komisja Rewizyjna

mgr inż. Leszek CZAPSKI

mgr Marian ROŻEJ

mgr Ewa STANECKA

mgr Wojciech JANKOWSKI

mgr Jan PIC

Główny Sąd Koleżeński

doc. dr hab. Henryk KONDIELA

mgr inż. Jerzy JASIUK

mgr Lubomira MADEJSKA

dr inż. arch. Janusz STĘPKOWSKI

mgr Kazimierz SZTARBAŁO

Członkowie Honorowi Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

Roman AFTANAZY – Wrocław

prof. Piotr BIEGAŃSKI – Warszawa

Józef BOBROWSKI – Warszawa

prof. dr Janusz BOGDANOWSKI – Kraków

prof. dr Olgierd CZERNER – Wrocław

dr Henryk DZIURLA – Wrocław

prof. dr Władysław FILIPOWIAK – Szczecin

prof. dr Józef FRAZIK – Kraków

prof. dr László GERÖ – Budapeszt

inż. Jerzy JASIUK – Warszawa

prof. dr Wojciech KALINOWSKI – Warszawa

dr Marian KORNECKI – Kraków

prof. dr Zofia KRZYMUSKA-FAFIUS – Szczecin

Sefan KWILECKI – Szczecin

doc. dr Józef LEPIARCZYK – Kraków

prof. dr hab. Alfred MAJEWSKI – Kraków

inż. arch. Kazimierz MACUR – Gdańsk

ks. prof. dr Janusz PASIERB – Warszawa

prof. dr Jan PAZDUR – Warszawa

prof. dr Franciszek PIAŚCIK – Warszawa

prof. dr Mirosław PRZYŁĘCKI – Wrocław

prof. dr Jadwiga PUCIATA-PAWŁOWSKA – Toruń

prof. dr Kazimierz RADWAŃSKI – Kraków

prof. dr Jerzy STANKIEWICZ – Gdańsk

prof. dr Zbigniew ŚWIECHOWSKI – Warszawa

dr Stefan ŚWISZCZOWSKI – Kraków

ks. Stanisław TOMASZKIEWICZ – Poznań

Borys WOŹNICKI – Lwów

prof. dr Maria ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA – Toruń

PROMOCJA WYBITNYCH OSIĄGNIĘĆ ŚRODOWISKA KONSERWATORSKIEGO

Nagrody Ministerstwa Kultury i Sztuki, Generalnego Konserwatora Zabytków
i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków
za prace studialne, naukowe i popularyzatorskie dotyczące zabytków i muzealnictwa

1990 Nagroda Główna

- Roman AFTANAZY – *Materiały do dziejów rezydencji*
- Joanna OLENDEREK – praca doktorska: *O mieszkaniu społecznie najpotrzebniej- szym w Łodzi w II Rzeczypospolitej*

- Nagroda Zespołowa
Tadeusz PFÜTZNER, Halina WOJCIE-
CHOWSKA, Ewa PIOTROWSKA-AN-
DRUSZKÓW, Grażyna PRZYBYŁ – za
niezwykle trafne i modelowe opracowanie
stałych ekspozycji Muzeum Regionalnego
– Zamku w Gliwicach
- Wojciech CZECH – za nowatorskie i pio-
nierskie opracowanie problematyki środo-
wiska kulturowego Górnego Śląska

1991 Nagrody

- Kazimierz GŁOWACKI – *Urbanistyka
Piotrkowa Trybunalskiego*
- Marcin GAWLICKI – *Zespół dworów mie-
szczan gdańskich przy Polankach w Oliwie*
- Ewa MARTIN – *Ocena stanu zachowania
skórzanego obuwia, odzieży i włosów ludz-
kich w muzeach martyrologii w Oświęci-
miu, Majdanku i Stutthofie*
- Henryk JANOCHA, Franciszek LACHO-
WICZ – *Zamki Pomorza Środkowego*

Wyróżnienie

- Bożena Anna WIERZBICKA – *Franciszek
Ksawery Martynowski (1848-1896) – poli-
histor, teoretyk restauracji zabytków i kry-
tyk sztuki*

1992 Nagrody

- Jan Leszek ADAMCZYK – *Wzgórze Zam-
kowe w Kielcach*
- Jerzy LITWIN – *Polskie sztućnictwo ludo-
we XX wieku*
- Maciej ŁAGIEWSKI – *Macewy mówią*
- Heronim OLENDEREK, Dariusz KOR-
PETTA, Jerzy MOZGAWA – *Wiejskie*

*parki zabytkowe w systemach informacji
przestrzennej*

- Redakcja *Spotkań z zabytkami* za cało-
kształt działalności w ciągu 10 lat

Wyróżnienia

- Krystyna DURAKIEWICZ – *Warunki mik-
roklimatyczne Kaplicy Trójcy Świętej na
Zamku Lubelskim*
- Stanisław JANUSZEWSKI – *Kolejowe
wieże wodne*
- Aldona SUDACKA – *Gotyckie i renesan-
sowe drzwi żelazne i obite żelazem w Mało-
polsce*

1993 Nagroda Główna

- Bogdana KOZIŃSKA – praca doktorska
– *Rozwój przestrzenny Szczecina w latach
1808-1939*

Nagrody

- Justyna DZIECIĄTKOWSKA – *Techno-
logia i technika mozaiki na podstawie
mozaiki rzymskiej, warsztat aleksandryjski
z pierwszej połowy II w. pt. „Herakles
z bykiem” z Muzeum Narodowego w Kra-
kowie*
- Jadwiga TEODOROWICZ-CZEREPIŃ-
SKA, Grażyna MICHALSKA, Włodzi-
mierz BORUCH, Jacek STUDZIŃSKI
– *Lublin, Krakowskie Przedmieście*
- Maciej AMBROSIEWICZ, Jerzy BRZO-
ZOWSKI, Jerzy SIEMASZKO, Adam ŻUL-
PA – *Ochrona wartości kulturowych na
terenie Wigierskiego Parku Narodowego
i jego otuliny*
- Andrzej ZALEWSKI – *folder Dworki szla-
checkie na Mazowszu*

Wyróżnienia

- Monika ROGOWSKA – *Konserwacja,
próba datowania i określenie autorstwa
obrazu „Mała Święta Rodzina” z kościoła
parafialnego w Jangocinie*

- Jolanta STRZAŁKOWSKA-KOŁACZEK – *Sposoby i problemy konserwacji burztynu*
- Magdalena LISOWSKA, Anna MARCONI – *Studium krajobrazu jako podstawa kształtowania założenia pałacowo-krajobrazowego Wilanowa*
- Jerzy SIKORSKI – *Sątoczno. Geneza i funkcja zamku oraz charakter osady*
- Adam PENKALLA – *Żydowskie ślady w województwie kieleckim i radomskim*
- Piotr MIERECKI, Jacek PIOTROWSKI – *Studium historyczno-przestrzenne Wąsowa*
- Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej – za publikacje promujące zabytki w Polsce

1994 Nagrody

- Maria SOŁTYSIK – *Gdynia – miasto dwudziestolecia międzywojennego – urbanistyka i architektura*
- Joanna ROŚCISZEWSKA – *Asfalt oraz inne pigmenty bitumiczne, ich zastosowanie w malarstwie oraz problemy konserwatorskie z nimi związane*
- Ewa TYMCIK – *Badania technologiczne wybranych malowideł tablicowych szkoły włoskiej, wstępnie datowanych na XIV-XV wiek, pochodzących z Muzeum Narodowego, Oddział Czartoryskich w Krakowie*
- Elżbieta JABŁOŃSKA – *Problemy konserwatorskie pieczęci woskowych*
- dr Zbigniew JABŁOŃSKI, dr Mieczysław SINKIEWICZ – *Klucz fotointerpretacyjny wybranych elementów środowiska kulturowego środkowej części Polski Północnej*
- Marek ŁUKACZ – *Przemiany przestrzenne krakowskiej działki lokacyjnej do połowy XVII wieku*
- Zarząd Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Krakowie – za serię wydawniczą
- Radomiła BANACH, Tomasz ŁUCZAK, Dorota MATYJASZKIEWICZ, Teresa PALACZ, Witold GAŁKA, Tomasz MARZĘTA – *Wartości kulturowe gminy Wiewo (woj. leszczyńskie). Wartości kulturowe gminy Zbąszynek (woj. zielonogórskie)*
- Anna OBRĘBSKA, Anna KOBYLIŃSKA, Anna KOPYCIŃSKA – *Studium przestrzenno-kompozycyjne założenia ogrodowego w zespole pałacowo-parkowym*

w Snopkowie, gmina Jastków, województwo lubelskie

1995 Nagrody

- Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie – za serię monograficzną *Dawne budownictwo folwarczne*
- Muzeum w Gliwicach – za całokształt działalności wydawniczej
- Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowa Instytucja Kultury – za całokształt działalności wydawniczej
- Piotr DOBOSZ – *Administracyjno-prawne instrumenty kształtowania ochrony zabytków*
- Jan SALM – *Problematyka badawcza i konserwatorska miasta Pasłęk*
- Beata SYNOWIEC – *Malarze krakowscy XVII wieku. Płótna i zaprawy*
- Jacek ŻYWICKI – *Architektura neogotycka na Lubelszczyźnie*

Wyróżnienia

- Jadwiga TEODOROWICZ-CZEREPIŃSKA, Anna OBRĘBSKA, Andrzej ROZWAŁKA, Jacek STUDZIŃSKI – *Wartości kulturowe obszaru zlewni rzeki Ciemięgi*
- Magdalena GETLER – *Konserwacja fragmentu gotyckiego malowidła ściennego z przedstawieniem św. Krzysztofa (?) z dawnego kościoła parafialnego w Kotliskach na Dolnym Śląsku*
- Piotr GROCHOWSKI – *Dokumentacja konserwatorska ściany frontowej wczesno-renańskiego cassone z historią Lukrecji Rzymskiej; Wenecka Madonna. Zagadnienia stylistyczno-technologiczne w twórczości C. Crivellego, około 1435-1495*
- Krystyna PAWŁOWSKA – *Witraże w kamienicach krakowskich z przełomu wieków XIX i XX*
- Dorota WIERZBICKA – *Konserwacja obrazu „Matka Boska z Dzieciątkiem” z przełomu wieków XV i XVI z kościoła parafialnego we Wrocławiu, w województwie kieleckim*

1996 Pierwsza Nagroda

- Marcin MORGA – *Rewaloryzacja i koncepcja zagospodarowania przestrzennego zabytkowego osiedla robotniczego i obszaru szybu kopalnianego „Puławski” w Katowicach*

- Justyna CZYSZEK, Krystyna BABNIS, Alfred SZUŁDRZYŃSKI – *Rozpoznanie wartości środowiska kulturowego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skaryszew (A – miasto i B – gmina)*
- Marek RUBNIKIEWICZ, Bogdan CHRAPKOWSKI, Zdzisław ZGIERUŃ, Ewa BUZE, Maciej REJMANOWSKI, Szczepan WIERZCHOWSKI, Jolanta CHROSTOWSKA, Krystyna KALINOWSKA – seria *Parki, pałace, dwory województwa toruńskiego*

Druga Nagroda

- Magdalena KOCZANOWSKA – *Muzeum i trasa miejska architekta Teodora Talowskiego*
- Zbigniew PROKOP – *Konserwacja „Ław-*

ki, rzeźby autonomicznej, Chłopiec z Umarłej Klasy” Tadeusza Kantora

Wyróżnienie specjalne

- Lech KRZYŻANOWSKI, Witold TOPOLSKI, Józef PILCH, Andrzej MROZOWSKI – *Katalog dokumentacji PP PKZ, zabytków Polski zachodniej i północnej 1951-1993*

Wyróżnienie

- Agnieszka KOSSOWSKA – *Konserwacja dwóch chorągwi cerkiewnych dwustronnie malowanych z Wołowca, woj. Nowy Sącz*
- Maciej AMBROSIEWICZ, Jerzy BRZOWSKI, Jacek Janusz MACKIEWICZ, Adam ŻULPA – *Ochrona wartości kulturowych Krainy Wielkich Jezior Mazurskich*

Nagrody Zarządu Głównego SKZ za publikacje

- 1989**
- Edmund MAŁACHOWICZ *Ochrona środowiska kulturowego*
 - Mirosław PRZYŁĘCKI – *Miejskie fortyfikacje średniowieczne na Dolnym Śląsku – ochrona, konserwacja, ekspozycja 1850-1980*
 - Jerzy MAIK – *Wyroby włókiennicze na Pomorzu z okresu rzymskiego i ze średniowiecza*
 - Stanisław SAWICKI – *Papirusy tebańskie*

1990 Nagrody

- Jan PRUSZYŃSKI – *Ochrona zabytków w Polsce*
- Jan TAJCHMAN – *Stropy drewniane w Polsce*

Wyróżnienia

- Wanda MOSSAKOWSKA – *Dagerotypy w zbiorach polskich*
- Teresa ŻURAWSKA – *Paradne pojazdy w Polsce, XVI-XVIII w.*

- 1991**
- Zbigniew ŚWIĘCH – *Klątwy, mikroby i uczeni*
 - Marta MICHAŁOWSKA – *Zabytkowe tekstylia kieleckie*
 - Krystyna DĄBROWSKA-BUDZIŁŁO – *Wśród panoram Krakowa*

- 1993**
- Tadeusz JAROSZEWSKI, Waldemar BARANIECKI – *Pałace i dwory w okolicach Warszawy*
 - Maria BOROWIEJSKA-BIRKENMAJEROWA – *Serce Polski*

- 1994**
- Alfred MAJEWSKI – *Wawel. Dzieje i konserwacja*
 - Andrzej KADŁUCZKA – *Teatr Miejski im. Juliusza Słowackiego w Krakowie*

- 1995**
- Maciej PAWLICKI – *Strategia konserwacji zabytków architektury w Polsce*

- 1996**
- Zbigniew BIAŁKIEWICZ – *Przemiany architektury krakowskiej w połowie XIX wieku*

Nagroda im. Gerarda Ciolka

Celem nagrody jest uhonorowanie wybitnej działalności:

- w dziedzinie ratowania budownictwa drewnianego,
- w sztuce ogrodowej i parkowej,
- w ochronie krajobrazu kulturowego,
- w planowaniu przestrzennym.

Laureaci:

- 1989** mgr Irena GENGA – Kraków
1992 prof. dr Longin MAJDECKI – Warszawa
1994 prof. dr Janusz BOGDANOWSKI – Kraków

Nagroda im. Wojciecha Kalinowskiego

Jej celem jest promowanie naukowców i praktyków w specjalności historii urbanistyki i ochrony miast zabytkowych

Laureat: **1995** dr Mieczysław KSIĄŻEK

Nagroda im. Księdza Janusza Stanisława Pasierba *Conservator Ecclesiae*

Nagroda specjalna, której celem jest wyróżnienie osób, których dorobek naukowy, dydaktyczny i praktyczny nawiązuje do osiągnięć postaci księdza prof. dr hab. Janusza Pasierba.

Laureaci:

1996 prof. dr hab. Andrzej ZALEWSKI – Kraków ks. Józef KARDASZ – Toruń

Nagroda im. Hanny Pieńkowskiej i Jerzego Łomnickiego

Celem nagrody jest wyróżnienie osób, których praca dla ochrony zabytków przynosi rezultaty, i jednocześnie jest upamiętnieniem dwojga wybitnych przedstawicieli służb konserwatorskich

Laureaci:

1985 mgr Marian KORNECKI – Kraków	1992 dr hab. Ryszard BRYKOWSKI – Warszawa
1986 mgr Jerzy ŻURAWSKI – Kazimierz n/Wisłą	1993 dr inż. arch. Janusz STĘPKOWSKI – Warszawa
1987 mgr Jadwiga SKIBIŃSKA – Wrocław	1994 mgr Lubomira MADEJSKA – Szczecin
1988 mgr Janina GRABOWSKA – Gdańsk	mgr Tadeusz NAWROLSKI – Gdańsk
1989 mgr Wanda KLAPKOWSKA – Gorlice	1995 Jadwiga TEODOROWICZ-CZEREPIŃSKA – Lublin
1990 mgr Michał WITWICKI – Warszawa	
1991 ks. Roman KOSTYNOWICZ – Szczecin	

Nagroda Oddziału Warszawskiego SKZ Złoty Cokół Roku

Dla sponsora za finansowe wspieranie konserwacji zabytków

1995 Włodzimierz TRZCIŃSKI

Ogólnopolskie Sesje zorganizowane przez Stowarzyszenie

1988 Toruń – <i>Konserwator i zabytek</i>	1993 Rydzyna – <i>Ochrona dziedzictwa kulturowego na zachodnich i północnych ziemiach Polski</i>
1989 Radzikowo – <i>W kręgu Oskara Sosnowskiego</i>	
1990 Radzikowo – <i>Rekonstrukcja w pracach konserwatorskich</i>	1994 Kazimierz n/Wisłą – <i>Ochrona i konserwacja dóbr kultury w Polsce 1944–1989, uwarunkowania polityczne i społeczne</i>
1991 Jasna Góra – <i>Ars sacra et restauratio</i>	
1992 Krasieczyn – <i>Ochrona wspólnego dziedzictwa kulturowego</i>	

Ważniejsze Sesje Oddziałów SKZ

1985 Kraków – II Zjazd Miłośników Zabytków	1995 Wrocław – <i>Dorobek konserwatorski na Dolnym Śląsku w latach 1945–1995, refleksje konserwatorów</i>
1986 Wieliczka – <i>Zasady postępowania konserwatorskiego w Kopalni Soli w Wieliczce</i>	Kraków – <i>Czy krakowskie zabytki przetrwają eksperymenty konserwatorskie?</i>
1987 Szczecin – <i>Dziewiętnastowieczne zespoły śródmiejskie i sztuka średniowiecznej Europy</i>	1996 Warszawa – <i>Z patyną czy bez?</i>
1992 Wrocław, Toruń – <i>Problematyka użytkowania i ochrony zabytków na terenie Dolnego Śląska</i>	

UCHWAŁA z dnia 11 grudnia 1995 roku
Zarządu Głównego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków
w sprawie projektu zmian do ustawy o zmianie ustawy
o terenowych organach rządowej administracji ogólnej
oraz niektórych innych ustaw w tym ustawy z dnia 15 lutego 1962 r.
o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz.U. Nr 10, poz. 48 z późniejszymi zmianami).

Dla każdego Narodu, dobra kultury to zaszczyt wynikający z posiadania pamiątek, które w spadku pozostawili jego przodkowie. Dziedzictwo kultury jest dobrem ogólnonarodowym, jest także częścią dobra ogólnoludzkiego. Wartość dóbr kultury systematycznie wzrasta, choć nie w materialnych kategoriach dokonuje się oceny dziedzictwa kulturowego, jest to wartość niewymierna, zarówno dla nas jak dla przyszłych pokoleń. Do obowiązków Państwa należy zatem tworzenie warunków do ich ochrony i zabezpieczenia oraz prawidłowego z nich korzystania. Należy pamiętać, że raz zniszczone dzieło sztuki to strata nieodwracalna, a jego odtworzenie, choćby najbardziej doskonałe, nie dorówna wartości autentyku. Ochrona pamiątek historycznych ma swoje wiekowe tradycje, a jej rola nabiera znaczenia we współczesnym zmaterializowanym świecie.

W systemie zarządzania Państwem zapewnienie skuteczności realizacji obowiązków spoczywających na organach administracji państwowej, samorządzie terenowym, organizacjach społecznych, przy udziale społeczeństwa, usytuowanie i ranga służb ochrony zabytków ma zasadnicze znaczenie.

Po otrzymaniu pisemnych wypowiedzi Oddziałów naszego Stowarzyszenia z Lublina, Olsztyna, Szczecina, Warszawy oraz opinii Kolegów Prezesów Oddziałów z Poznania i Krakowa, przedstawionych osobiście na posiedzeniu plenarnym Zarządu Głównego SKZ, jak również po przeprowadzeniu szerokiej konsultacji środowiskowej, wśród innych organizacji działających w obszarze ochrony dóbr kultury, po zapoznaniu się z projektem /wersja z dnia 2 listopada 1995 roku/ ustawy o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej oraz niektórych innych ustaw, jak również po wysłuchaniu informacji Dyrektora Departamentu Prawnego Ministerstwa Kultury i Sztuki, Zarząd Główny Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków przyjął następujące stanowisko:

- z przykrością stwierdzamy, że w pracach legislacyjnych, mających na celu wprowadzenie zasadniczych zmian w organizacji Państwowej Służby Ochrony Zabytków, nie stworzono możliwości przedstawienia opinii Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, które jest jedyną profesjonalną organizacją społeczną, zrzeszającą specjalistów różnych dyscyplin, pracujących w dziedzinie ochrony i konserwacji zabytków. Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków jest organizacją żywo i zainteresowaną tworzeniem warunków ułatwiających i usprawniających współdziałanie służb konserwatorskich z innymi służbami państwowymi, gminnymi, organizacjami samorządowymi dla dobrze rozumianego interesu ochrony zabytków,
- o planowanej reorganizacji Państwowej Służby Ochrony Zabytków i zmianie podporządkowania wojewódzkich konserwatorów zabytków, Zarząd Główny SKZ, dowiedział się drogą koleżeńskich przekazów w końcu sierpnia ubiegłego roku. Brak jakichkolwiek oficjalnych dokumentów, był powodem zaniepokojenia w środowisku konserwatorskim i nie ułatwiał podjęcia merytorycznej dyskusji. Sytuacja ta stała się przyczyną powstania nieporozumień i emocji,

- projekt ustawy, który w dniu 6 grudnia ubiegłego roku został nieoficjalnie przekazany do Zarządu Głównego SKZ, dotyczący *ustawy o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej oraz niektórych innych ustaw* (wersja z dnia 2 listopada 1995 r.), wnosi zasadnicze zmiany w stosunku do aktualnej pozycji Państwowej Służby Ochrony Zabytków,
- Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków opowiada się za merytoryczną i decyzyjną niezależnością wojewódzkich konserwatorów zabytków, od których to decyzji organem odwoławczym powinien być Minister Kultury i Sztuki, a w jego imieniu Generalny Konserwator Zabytków,
- opowiadamy się za przyjęciem jednoznacznego i spójnego systemu finansowania prac przy obiektach zabytkowych, wprowadzeniem skutecznego systemu egzekucji decyzji konserwatorskich oraz większego niż to miało miejsce dotychczas, merytorycznego wsparcia terenowej służby ochrony zabytków,
- Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków prezentuje pogląd, że najważniejszym i najpilniejszym zadaniem powinno być przygotowanie projektu nowej ustawy o ochronie dóbr kultury wraz z pakietem aktów wykonawczych i procedur postępowania tworzących konstrukcję funkcjonowania Państwowej Służby Ochrony Zabytków w zdecentralizowanym systemie zarządzania Państwa. Wyrażamy gotowość wyłonienia z naszej organizacji ekspertów współpracujących przy opracowywaniu nowej ustawy oraz przepisów wykonawczych.

Jesteśmy rzecznikami decentralizacji struktur zarządzania Państwem, upatrujemy w tym również szansy dla zabytków. Nie możemy jednak zaakceptować redakcji projektu *ustawy o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej oraz niektórych innych ustaw* (wg. projektu z 2 listopada 1995 r.).

Wnioskujemy by ustawa zapewniała:

1. **Wydawanie zgody Ministra Kultury i Sztuki na powoływanie i odwoływanie Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków dla zachowania jednolitego nadzoru nad Państwową Służbą Ochrony Zabytków niezależnie od szczebla jej podporządkowania.**
2. **Pozostawienie Wojewódzkim Konserwatorom Zabytków decyzji wpisu do rejestru zabytków, a w związku z tym wycofanie zapisu art. 3 ust. 4 projektu ustawy.**
3. **Podejmowanie merytorycznej decyzji w wykonywaniu obowiązków ochrony zabytków przez Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, a w związku z tym wnosimy o następujący zapis ust. 6 art. 3: *użyte w pozostałych przepisach ustawy w różnych przypadkach wyrazy „wojewódzki konserwator zabytków” należy zastąpić użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami: „wojewódzki konserwator zabytków za wojewodę”.***

Przekazując stanowisko Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków Panom: Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu RP, Marszałkowi Senatu RP, Przewodniczącemu Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu oraz Ministrowi Kultury i Sztuki, pragniemy wierzyć, że nasza prośba zostanie rozpatrzona pozytywnie, a środowisko konserwatorskie ze swej strony, doloży starań, aby swą wiedzą i zaangażowaniem służyć pomocą przy rozwiązywaniu tego trudnego zadania.

mgr inż. Marek BARAŃSKI
Sekretarz Generalny SKZ

dr Andrzej MICHAŁOWSKI
Wiceprezes SKZ

mgr inż. arch. Maria SARNIK-KONIECZNA
Prezes SKZ

Z działalności Oddziałów Terenowych Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

Oddział Gdańsk

ul. Św. Trójcy 5, 80-958 Gdańsk, tel./fax (0-58) 31-75-22

Oddział Gdański SKZ liczy obecnie 49 członków.

Na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym w dniu 27 kwietnia 1992 roku dokonano wyboru Zarządu Oddziału SKZ w składzie: Andrzej MACUR – Prezes, Aleksander PIWEK – Wiceprezes, Justyna CZYSZEK – Sekretarz, Elżbieta SIENIAWSKA – Skarbnik, Członkowie Zarządu – Jerzy STANKIEWICZ, Rajmund WILIMIŃSKI. Została również wybrana Komisja Rewizyjna w składzie: Maria KOSICKA, Janina GRABOWSKA, Irena WASILEWSKA.

Odbyło się 38 zebrań ogólnych.

Nowy Zarząd SKZ Oddziału Gdańskiego uznał, że zebrania ogólne powinny być poświęcone przede wszystkim dyskusjom o ważniejszych problemach konserwatorskich, nurtujących lokalne środowisko konserwatorskie. Wynikające z dyskusji wnioski i postulaty zostały przedstawione zainteresowanym stronom – władzom lokalnym, inwestorom i służbom konserwatorskim.

Odbyły się następujące spotkania:

- Prezentacja i dyskusja nad planem Śródmieścia Gdańska (sfinalizowanie wniosków w konfrontacji z założeniami konserwatorskimi).
- Dyskusja na temat spuścizny dokumentacyjnej i naukowo-konserwatorskiej PKZ.
- Dyskusja nad wyrazem i funkcjami ulicy Długiej i Głównego Miasta w Gdańsku (sprawy własnościowe, problemy prywatyzacji i adaptacji pomieszczeń).
- Dyskusja mająca na celu przygotowanie programu działań środowiska konserwatorskiego dla odnowy fortyfikacji średniowiecznych Głównego Miasta w Gdańsku (docelowo do wykorzystania w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego).
- Sprawozdanie z IX Walnego Zjazdu Sprawozdawczego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków w Krasiechowie w dniu 9.12.1992 roku.
- Omówienie wybranych problemów konserwatorskich Śródmieścia Gdańska.
- Dyskusja na temat struktur organizacyjnych i zakresu prowadzonych prac przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Gdańsku i Państwową Służbę Ochrony Zabytków w Gdańsku.
- Dyskusja na temat dokumentowania środowiska kulturowego.
- Modernizacja i przekształcenie parterów usługowo-handlowych w miejskich zespołach zabytkowych.
- Problemy konserwatorskie województwa gdańskiego:
 - Gdańsk – Twierdza Wisłoujście, Wyspa Spichrzów, spichrze *Ołowianka*, Dwór Artusa, Ratusz Głównego Miasta, kościół św. Jana, Wielki Młyn, Dworzec Główny PKP.
 - Teren – Sopot, Gdynia, Krokowa, Gniew.
- Wizja lokalna i dyskusja na temat problemów konserwatorskich restauracji wieży Ratusza Głównomiejskiego w Gdańsku.
- Uczestnictwo w częściowym odbiorze robót konserwatorskich przy wieży Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku. Ogląd wykonanych prac oraz dyskusja nad zastosowanymi metodami konserwatorskimi, materiałami i technologiami.
- Posiedzenie Zarządu Oddziału SKZ. Sformułowano stanowisko w sprawie wykonanych prac konserwatorskich na wieży Ratusza Głównego Miasta. Wobec wątpliwości jakie budziły zastosowane metody konserwatorskie (technologia kitów) przyjęte do konserwacji lica ceglanego wieży opinię przekazano Prezydentowi Miasta, Inwestorowi i Służbom Konserwatorskim.

- *Dziedzictwo architektoniczne Europy i jego konserwacja* – prezentacja dwóch kaset video z wystawy Komisji Wspólnot Europejskich, zorganizowanej na Zamku w Malborku.
- Sprawozdanie z Walnego Zjazdu w Rydzynie oraz prezentacja stanowiska Zarządu Oddziału Gdańskiego SKZ w sprawie prac na wieży Ratusza Głównego Miasta (część członków nie poparła stanowiska Zarządu).
- Zebranie ogólne poświęcone omówieniu prac konserwatorskich na Wieży Ratusza – powołanie Komisji do szczegółowego przejrzania dokumentacji badawczej, technologicznej i zapoznania się ze stroną formalną przedsięwzięcia.
- Sprawozdanie w/w Komisji na temat spraw formalnych organizacji prac konserwatorskich na wieży Ratusza Głównego Miasta. Ponadto zebrani zapoznali się z pismami Zarządu Głównego SKZ oraz dokumentami dotyczącymi prac konserwatorskich w Barbakanie w Krakowie.
- Kontynuacja dyskusji nad przeprowadzonymi pracami konserwatorskimi na Wieży Ratusza Głównego Miasta. Przedstawienie stanowiska powołanej wcześniej Komisji w składzie: kol. kol. K.Biskup, T.Chrzanowski, A.Piwek. Omówienie spraw organizacyjnych w tym programu konferencji naukowej SKZ. Prezentacja i dyskusja nad koncepcjami adaptacji kościoła św. Jana w Gdańsku na Międzynarodowe Centrum Kulturalno-Kongresowe.
- Spotkanie z konserwatorem Północnej Nadrenii i Westfalii na temat *Systemu działania służb konserwatorskich i aktualnych problemów konserwatorskich w Niemczech*.
- Sprawozdanie z posiedzenia Zarządu Głównego SKZ, prezentacja projektu koncepcyjnego adaptacji zespołu kościoła św. Jana na Międzynarodowe Centrum Kulturalno-Kongresowe przez jego autora A. Macura.
- Wybór delegatów na Walny Zjazd Stowarzyszenia oraz prezentacja referatów przygotowanych przez członków naszego Oddziału na konferencję konserwatorską *Ochrona i konserwacja dóbr kultury w Polsce w latach 1944–1989: uwarunkowania polityczne i społeczne*.
- Omówienie spraw organizacyjnych, dyskusja nad referatami przygotowanymi przez członków Oddziału na konferencję konserwatorską *Ochrona i konserwacja dóbr kultury w Polsce w latach 1944–1989: uwarunkowania polityczne i społeczne*.
- Przedyskutowano wniosek dotyczący wydania dalszych wspomnień z odbudowy Głównego Miasta w Gdańsku. Podjęto uchwałę o udziale Oddziału Gdańskiego SKZ w organizacji omówionego przedsięwzięcia.
- Przeprowadzono dyskusję nad kontrowersyjnymi kwestiami dotyczącymi odbudowy i rekonstrukcji pieca w Dworze Artusa w Gdańsku.
- Spotkanie w Sali Białej Ratusza Głównego Miasta z budowniczymi Głównego Miasta w Gdańsku.
- Ogłoszenie konkursu na wspomnienia z odbudowy Głównego Miasta w Gdańsku, tomu II. Konkurs ogłoszono wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Gdańska i Prezydentem Miasta Gdańska.
- Odbyło się uroczyste spotkanie Stowarzyszenia z okazji osiemdziesiątych urodzin Honorowego Członka Stowarzyszenia inż. arch. Kazimierza Macura. Spotkaniu towarzyszyła wystawa prac obrazująca dorobek zawodowy Jubilata.
- Prezentacja *Studium historyczno-konserwatorskiego pierścienia zewnętrznego twierdzy Toruń* przez autorów opracowania: L. Narębski, K. Biskup. Gośćmi spotkania byli konserwatorzy: Miejski i Wojewódzki z Torunia.
- Prezentacja problemów konserwatorskich Katedry w Beauvaisie przez konserwatora obiektu – Jean Louise Toupin.
- Omówienie planowanej reorganizacji służb konserwatorskich. Sformułowanie stanowiska Oddziału w powyższej sprawie, które zostało przesłane do Zarządu Głównego Stowarzyszenia.

Na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym w dniu 16 lutego 1996 roku dokonano wyboru nowego Zarządu Oddziału w składzie: mgr inż. arch. Andrzej MACUR – Prezes, mgr inż. arch. Justyna CZYSZEK – Sekretarz, mgr inż. arch. Danuta STYP-REKOWSKA – Skarbnik, mgr inż. arch. Jakub SZCZEPAŃSKI – Członek Prezydium. W skład Komisji Rewizyjnej weszli: mgr inż. Bolesław HANUSZKIEWICZ, mgr Romuald CHOMICZ, mgr inż. arch. Aleksander PIWEK.

Oddział Kielecki

ul. Zamkowa 5, 25-009 Kielce, tel./fax (0-41) 452-93

Skład Zarządu Oddziału: mgr Jakub LEWICKI – Prezes, Członkowie – mgr Tomasz IRSKI, mgr Urszula OETTINGEN, mgr Andrzej KSIAŻKIEWICZ.

Oddział Krakowski

ul. Kanonicza 1, 31-002 Kraków, tel. (0-12) 23-00-35

Skład Zarządu Oddziału: prof. dr hab. inż. arch. Andrzej KADŁUCZKA – Prezes, dr Zdzisław TOŁŁOCZKO – Wiceprezes, mgr inż., arch. Bogdana KSIAŻEK – Wiceprezes, dr hab. inż. arch. Zbigniew BIAŁKIEWICZ – Sekretarz, mgr Anna DORAK – Skarbnik, Członkowie: dr Elżbieta NOSEK, dr inż. arch. Marek ŁUKACZ, mgr inż. arch. Andrzej GACZOŁ.

Skład Komisji Rewizyjnej: dr hab. inż. arch. Maciej PAWLICKI – Przewodniczący, Członkowie: dr inż. arch. Jolanta SROCZYŃSKA-PAŁKA, dr inż. Andrzej BIAŁKIEWICZ.

Kontynuowano tradycyjne *Wieczory przy świecach*, podejmując tematy żywo interesujące krakowskie środowisko konserwatorskie. Omawiano m.in.:

- Średniowieczne witraże prezbiterium kościoła NMP i problemy ich konserwacji – dr P. Karaszkiewicz.
- Problemy ratowania kompleksu Klasztoru OO. Reformatorów w Wieliczce w kontekście kataklizmu geologicznego – prof. Z. Janowski.
- Nowa zabudowa i funkcja w historycznym centrum Krakowa, dyskusja nad koncepcją zagospodarowania budynku przy ul. Szewskiej 2 dla firmy McDonald's.
- Kierunki konserwacji zabytków w miastach niemieckich – wykład gościnny Krajowego Konserwatora Nadrenii-Westfalii przy współudziale Krakowskiego Oddziału BHZ, PKZ.
- Wieczór przy świecach zorganizowany w ramach Międzynarodowej Konferencji nt. *Wspólne dziedzictwo kulturowe Europy* w kooperacji z MCK w Krakowie z wykładem prof. Andrzeja Tomaszewskiego o dorobku polskiego konserwatora w powojennym 50-leciu.
- Liczny udział członków Oddziału Krakowskiego SKZ w konferencji w Kazimierzu nad Wisłą w listopadzie 1994 roku.
- Rynek Krakowski XX wieku w związku z opracowaniem przez władze miasta projektów modernizacji. Projekt ten został skrytykowany.
- Kolejny wieczór poświęcono aktualnym problemom konserwatorskim Krakowa pt. *Czy krakowskie zabytki przetrwają eksperymenty konserwatorskie*. W zebraniu uczestniczyła Pani Prezes ZG SKZ Maria Sarnik-Konieczna, oraz Konserwatorzy Wojewódzcy – Krakowski i Tarnowski. Kilku uczestników zebrania zgłosiło akces do SKZ.
- Ostatni wieczór poświęcony był problemom konserwacji unikalnej posadzki gipsowej z kolegiaty w Wiślicy. Referowali je zaproszeni autorzy: prof. Władysław Zalewski i dr Mieczysław Stec.

W dniach 9–10 maja 1996 roku odbyła się ogólnopolska konferencja konserwatorska na temat konserwacji elewacji budowli zabytkowych, do której organizatorzy zaprosili Stowarzyszenie. Z ramienia Oddziału Krakowskiego SKZ referaty programowe przygotowali H. Nosek i A. Kadłuczka, zaś M. Pawlicki, także członek Stowarzyszenia referatem swoim reprezentował IHAi KZ.

Należy z żalem odnotować śmierć prof. W. Ślesińskiego, pierwszego prezesa Oddziału Krakowskiego SKZ. Delegacja Krakowskiego Zarządu w imieniu całego SKZ złożyła hołd zmarłemu. Jednocześnie przygotowano do druku obszerne wspomnienie o prof. Ślesińskim (A. Kadłuczka dla *Ochrony Zabytków* i K. Kuśnierz dla *Kuriera Konserwatorskiego*).

Oddział Lubelski

ul. Archidiakońska 4, 20-113 Lublin, tel. (0-81) 259-37, 290-35

Zarząd Oddziału wybrany dnia 3.12.1993 roku: mgr Dariusz KOPCIOWSKI – Prezes, mgr Marek KASZYCKI – Wiceprezes, mgr Anna FRĄCKIEWICZ – Sekretarz, mgr Ewa LORENTZ – Skarbnik, mgr Jerzy ŻURAWSKI – Członek Zarządu. Komisja Rewizyjna: mgr Krystyna GERŁOWSKA, mgr Anna OBRĘBSKA, mgr Elżbieta PODKOŚCIELNY, mgr Krzysztof POPIK.

Podczas pierwszego spotkania w dniu 19 stycznia 1996 roku ustalono główne kierunki działalności Oddziału na 1996 rok:

- W obszarze działalności wewnętrznej – spotkania (co najmniej jedno na dwa miesiące) powiązane z referatami członków, poświęcone dyskusjom na bieżące, istotne problemy konserwatorskie miasta i regionu.
- W obszarze działalności zewnętrznej – kontynuacja współpracy z Zarządami Stowarzyszeń, organizacjami i instytucjami związanymi z działalnością na rzecz ochrony dóbr kultury poprzez organizację wspólnych spotkań i konferencji.
- Robocza współpraca ze służbą konserwatorską regionu lubelskiego.
- Odczyt prof. J. Kowalczyka – *Drzewa a ochrona historycznego krajobrazu w mieście* powiązany z szeroką dyskusją środowiskową przy udziale między innymi przedstawicieli służb ochrony środowiska.
- Spotkanie poświęcone działalności konserwatorskiej J.E. Dutkiewicza na terenie Lubelszczyzny, w tym dwa referaty: mgr M. Trzewika – *Przybliżenie sylwetki J. Dutkiewicza*, mgr M. Kurzątkowskiego – *Programowe poczynania konserwatorskie J.E. Dutkiewicza w staromiejskich zespołach Lublina i Zamościa i ich miejsce w historii ochrony zabytkowych układów urbanistycznych w Polsce* oraz wystąpienie przedstawiciela rodziny J. E. Dutkiewicza. Spotkanie połączone było z otwarciem okolicznościowej wystawy.
- Referat mgr inż. arch. T. Michałaka na temat relikwów klasztoru Norbertanek w Kazimierzu Dolnym.
- Zorganizowano prezentację przykładów zagadnień i realizacji konserwatorskich w Śródmieściu i na Starym Mieście w Lublinie – przy udziale Miejskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie M. Stasiaka. W prezentacji jako zaproszeni goście uczestniczyli członkowie Lubelskiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Prezentacja miała miejsce w wybranych obiektach zabytkowej architektury Lublina.

Tematem przewijającym się w kolejnych spotkaniach była sprawa modelu działania służby konserwatorskiej w świetle planowanych zmian terytorialno-administracyjnych kraju /kwestia podporządkowania służby konserwatorskiej organom administracji samorządowej i wojewodom/.

W powyższej sprawie kontynuowano rozpoczętą w ubiegłym roku dyskusję, czego przejawem było sformułowanie szczegółowych uwag do projektu Ustawy o ochronie zabytków. Uwagi przesłano do ZG SKZ w Warszawie, podtrzymując konsekwentnie stanowisko odnośnie potrzeby zapewnienia merytorycznej i decyzyjnej niezależności Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków.

W ramach bieżącej współpracy ze służbami konserwatorskimi województwa lubelskiego, członkowie SKZ uczestniczyli w posiedzeniach komisji konserwatorskich, opiniujących zamierzenia inwestycyjne w obszarach i obiektach chronionych.

Komisje dotyczyły:

- lokalizacji salonu samochodowego przy ul. Siennej 17 w Lublinie (cykl trzech komisji),
- lokalizacji i oceny formy plastycznej pomnika ks. P. Ściegiennego na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie,
- lokalizacji parkingu samochodowego przy ul. Szewskiej w Lublinie,
- lokalizacji wielopoziomowego parkingu-garażu przy ul. Hempla i Przystankowej w Lublinie.

Oddział Lubelski SKZ pismem (znak SKZ-/96 z dnia 1996-05-31) przesłał do ZG SKZ w Warszawie informacje dotyczące działalności Oddziału Lubelskiego w 1996 roku celem wykorzystania przy redagowaniu *Wiadomości Konserwatorskich*. Członkowie Oddziału włączyli się w opracowanie wydawanego przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie, periodyku *Lubelszczyzna* poświęconemu 75-leciu działalności służb konserwatorskich na Lubelszczyźnie. Artykuły zamieszczone w przedmiotowej publikacji opracowali: prof. J. Kowalczyk, mgr M. Kurzątkowski, inż. B. Szmygin, mgr inż. arch. H. Landecka, mgr E. Podkościelny, mgr A. Frąckiewicz i mgr D. Kopciowski.

W październiku planowane są odczyty mgr J. Żywickiego na temat *Architektury neogotyckiej na Lubelszczyźnie* (praca doktorska nagrodzona przez ZG SKZ) oraz mgr inż. arch. H. Landeckiej na temat konferencji konserwatorskiej w Sao Paulo.

Oddział Olsztyński

ul. Podwale 1, 10-076 Olsztyn, tel. (0-89) 27-96-02

Skład Zarządu Oddziału: mgr inż. Marek KOWALCZYK – Prezes, mgr Wiesława CHODKOWSKA – Sekretarz, mgr inż. Dominik NOWINA-KONOPKA – Skarbnik, Członkowie Zarządu: mgr Grażyna DZISKO, mgr Maria WIELGUS, mgr Hanna KOZIOREK Komisja Rewizyjna: Marian KORPACZ, mgr Tadeusz KUFEL.

Oddział Poznański

ul. Gołębia 2, 61-834 Poznań, tel. (0-61) 52-80-03

Skład Zarządu Oddziału: Henryk KONDZIELA – Prezes, Jan PIC – Wiceprezes, Teresa MAYER-LENCZOWSKA – Sekretarz, Stefan NYKA – Skarbnik, Remigiusz KORCZ – Członek Zarządu.

Komisja Rewizyjna: Bogna USKE-WIERZBANOWSKA – Przewodnicząca, Członkowie: Urszula ŁEMPICKA, Brunon CYNALEWSKI.

Poznański Oddział liczy 27 członków.

Ogólne zebrania członków odbywały się zwykle dwa razy do roku. Ostatnio omawiano program działania naszego Oddziału: konieczność uporządkowania spraw członkowskich i składek, nawiązanie kontaktów i współdziałania w zakresie ochrony zabytków, ochrona interesów i integracji naszego środowiska. Omawiano też sprawy konserwatorskie, między innymi problemy Ostrowa Tumskiego w Poznaniu i zamku w Sierakowie.

W czerwcu 1995 roku zorganizowano objazd naukowy na trasie: Poznań, Szamotuły, Ostroróg, Sieraków, Poznań, którego głównym celem było pokazanie po konserwacji pięciu XVII-wiecznych sarkofagów Opalińskich oraz restytuowanego zamku w Sierakowie. W objeździe uczestniczyli członkowie SKZ, SHS oraz PTTK.

W lutym dr Skuratowicz w ramach czwartkowych spotkań na Zamku Królewskim w Warszawie wygłosił odczyt pt. *Badania i restytucja zamku w Sierakowie*.

Członkowie Oddziału Poznańskiego uczestniczą również w pracach Komisji i Sądu Koleżeńskiego ZG SKZ.

Zadaniem na najbliższy okres będzie uporządkowanie składek członkowskich, założenie konta, starania o pozyskanie nowych członków oraz wspólnie z WKZ w Poznaniu – podjęcie przygotowań do opracowania materiałów obrazujących działalność konserwatorską na terenie województwa poznańskiego po II wojnie światowej.

Oddział Szczeciński

skr. poczt. 24, 70-018 Szczecin 40, tel. (0-91) 82-09-18

Skład Zarządu Oddziału: mgr Lubomira MADEJSKA – Prezes, mgr inż. arch. Janusz NEKANDA-TREPKA – Sekretarz, mgr Ewa STANECKA – Skarbnik. Komisja Rewizyjna: mgr Władysław CHROSTOWSKI, dr Ryszard ROGOSZ, mgr Katarzyna KALITA.

Oddział Szczeciński liczy obecnie 30 osób.

Jedno z pierwszych zebrań po wyborach poświęcone było informacjom uczestników Sesji Naukowej SKZ z listopada 1994 roku *Ochrona i konserwacja dóbr kultury w Polsce 1944-1989, uwarunkowania polityczne i społeczne* i dyskusji na temat problematyki tej Sesji.

W okresie od sierpnia 1995 roku niemal do czerwca 1996 roku uwagę członków Oddziału skupiała, budząc wielkie emocje i dyskusje, sprawa projektu *Ustawy o zmianie ustawy o terenowych organach rządowej administracji ogólnej oraz innych ustaw* zmierzającego do osłabienia służb konserwatorskich i pozbawienia ich niezawisłości w wydawaniu decyzji dotyczących zabytków. Sprawie tej poświęcono niemal bez reszty zebrania Oddziału w tym okresie. Nasze działania niestety w tym zakresie skończyły się porażką. Na nic nie zdały się protesty środowisk naukowych, związanych z ochroną zabytków, co spowodowało duże rozgoryczenie.

Jednocześnie przejawiał się związany z tym projektem nienowowy, poważny temat do przemyśleń i dyskusji, projekt nowej Ustawy o ochronie zabytków, wracający raz po raz podczas zebrań Oddziału, a w tej chwili już jako temat dominujący.

Podczas zebrań omawiano również sprawy bieżące dotyczące zabytków, problemów i trudności PSOZ referowane przez kol. Ewę Stanecką – Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Korzystając z zorganizowanego przez Oddział Szczeciński SHS spotkania na Podzamczu, wysłuchaliśmy wyczerpujących informacji dotyczących badań archeologicznych oraz prac budowlano-ziemnych wykonywanych na terenie Szczecińskiego Podzamcza.

Podczas jednego z ostatnich zebrań wysłuchano informacji kol. Stefana Kwileckiego, ilustrowane zdjęciami, o postępie prac, problemach i trudnościach finansowych przy odbudowie gotyckiego kościoła Mariackiego w Chojnie.

W czasie tego zebrania, ostatniego przed okresem urlopowym, dyskutowano nad planem dalszej działalności Oddziału, wysuwając różne koncepcje, wśród których dominowała sprawa edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony zabytków, między innymi, pobudzenia snobizmu w kierunku zaakceptowania mieszkań w domach zabytkowych na terenach wsi.

Należy ponadto pamiętać o tym, że większość naszych członków działa również w innych stowarzyszeniach, jak SHS, SARP, TUP, ZDAP istnieje więc, choć bez struktur formalnych porozumienie z tymi stowarzyszeniami.

Oddział Toruński

ul. Łazienna 8, 87-100 Toruń, tel. (0-56) 10-692, 10-644

Skład Zarządu Oddziału: dr Sławomir SKIBIŃSKI – Prezes, Członkowie Zarządu: dr Jan GEMBAL, mgr inż. Ewa BUZE, mgr Bernadetta ZABOLEWICZ.

Oddział Warszawski

ul. Wierzbowa 9/11, 00-094 Warszawa

Skład Zarządu Oddziału: dr Lech KRZYŻANOWSKI – Prezes, mgr Marek KĘDZIERSKI – Wiceprezes, mgr Janusz MRÓZ – Sekretarz, mgr Kazimierz SZTARBAŁŁO – Skarbnik, Członkowie Zarządu: mgr Alicja LUTOSTAŃSKA, mgr Adam PIESIO, mgr inż. Leszek CZAPSKI. Komisja Rewizyjna: prof. dr hab. Ryszard BRYKOWSKI, mgr Hanna KRZYŻANOWSKA, mgr Juliusz WENDLANDT.

Zarząd Oddziału wybrany na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym w dniu 31 stycznia br. do dnia dzisiejszego odbył 11 protokołowanych posiedzeń oraz kilka spotkań przy okazji zebrań środowiskowych. Dwa pierwsze posiedzenia poświęcone były wytyczeniu programu działania Oddziału.

Odbyło się 7 spotkań środowiskowych tzw. *Środowych*, których tematyka została zaanonsowana w komunikatach Zarządu. W formie komunikatów (łącznie wysłano 6 komunikatów) przekazywano do wszystkich członków oraz do Zarządu Głównego, istotne wiadomości ze środowiska konserwatorskiego i postanowienia Zarządu.

Istotnymi tematami podjętymi do dyskusji na forum Oddziału były: *Patyna na zabytkowych pomnikach warszawskich*, *Konserwacja Kolumny Zygmunta III Wazy*. Temu ostatniemu tematowi poświęcono 3 odrębne spotkania, w trakcie których członkowie Oddziału dokonali harmonijnej wymiany poglądów, osobistych kontrowersji i ataków na PSOZ.

Komisja Rewizyjna odbyła 2 spotkania, na pierwszym powołując kol. mgr Alicję Lutostańską na przewodniczącą Komisji. Zarząd analizował także stan płacenia składek. Przewidujemy kolejne wnioski o skreślenia członków SKZ z powodu zalegania w opłatach.

Złoty Cokół Roku – nagroda dla sponsora

26 października 1995 roku na Zamku Królewskim odbyła się uroczystość wręczenia Złotego Cokołu Roku'95 dla sponsora za finansowe wspieranie konserwacji zabytków. Uroczystość została zorganizowana przez Zarząd Warszawski Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków i Zarząd Główny SKZ w ramach tzw. *Czwartków konserwatorskich na Zamku Królewskim*.

Pierwszym sponsorem uhonorowanym Złotym Cokołem'95 został Włodzimierz Trzcński – prezes Fujifilm Polska. Powstała z inicjatywy Pana Trzcńskiego Fundacja Fuji wsparła warszawskie zabytki kwotą ok. 43.000 zł.

Poza Złotym Cokołem'95 – architektoniczną formą z połączanego brązu, wysokości ok. 12 cm – Włodzimierz Trzcński został uhonorowany pamiątkowym dyplomem, wręczonym przez Panią Konserwator Województwa Warszawskiego mgr inż. arch. Marię Brukalską. Uroczystość uświetniło swoją obecnością szereg osobistości związanych z ochroną zabytków – zastępca dyrektora Zamku Królewskiego Pani Danuta Łuniewicz-Koper, prezes Zarządu Głównego SKZ Pani Maria Sarnik-Konieczna, przedstawiciel prezydenta Warszawy Pan Henryk Drzewiecki oraz przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Sztuki Pan Krzysztof Janiszowski.

Uroczystość wręczenia Złotego Cokołu połączono z wyróżnieniem dyplomami honorowymi dziennikarzy poruszających sprawy ochrony stołecznych zabytków oraz pokazem filmu pt. *Konserwacja pomnika Mikołaja Kopernika 1995* – dokumentacji wykonanej w technice video (powstałej również dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Fuji).

Zarząd Warszawskiego Oddziału SKZ pragnie tą drogą podziękować kol. Tadeuszowi Bogdalikowi za wykonanie modelu Złotego Cokołu. Za pozłocenie galwaniczne brązowego odlewu cokółu dziękujemy kol. Sławomirowi Safażyńskiemu. Prace te zostały wykonane bezpłatnie. (J.A. Mróz).

Oddział Wrocławski

ul. Barycka 1/3, 51-325 Wrocław, tel. (0-71) 72-05-18 72-05-19

Skład Zarządu Oddziału: dr Jerzy JASIEŃKO – Prezes, mgr inż. Piotr NAPIERAŁA – Wiceprezes, dr arch. Jacek KOŚCIUK – Wiceprezes, mgr Ewa KORZYŃSKA – Sekretarz, mgr Jerzy BOJKO – Skarbnik, Członkowie Zarządu: mgr inż. arch. Andrzej KAMIŃSKI, mgr Henryk KLAMECKI. Komisja Rewizyjna: mgr Jerzy LORENC, dr arch. Maciej MAŁACHOWICZ, mgr Tadeusz KALETYN.

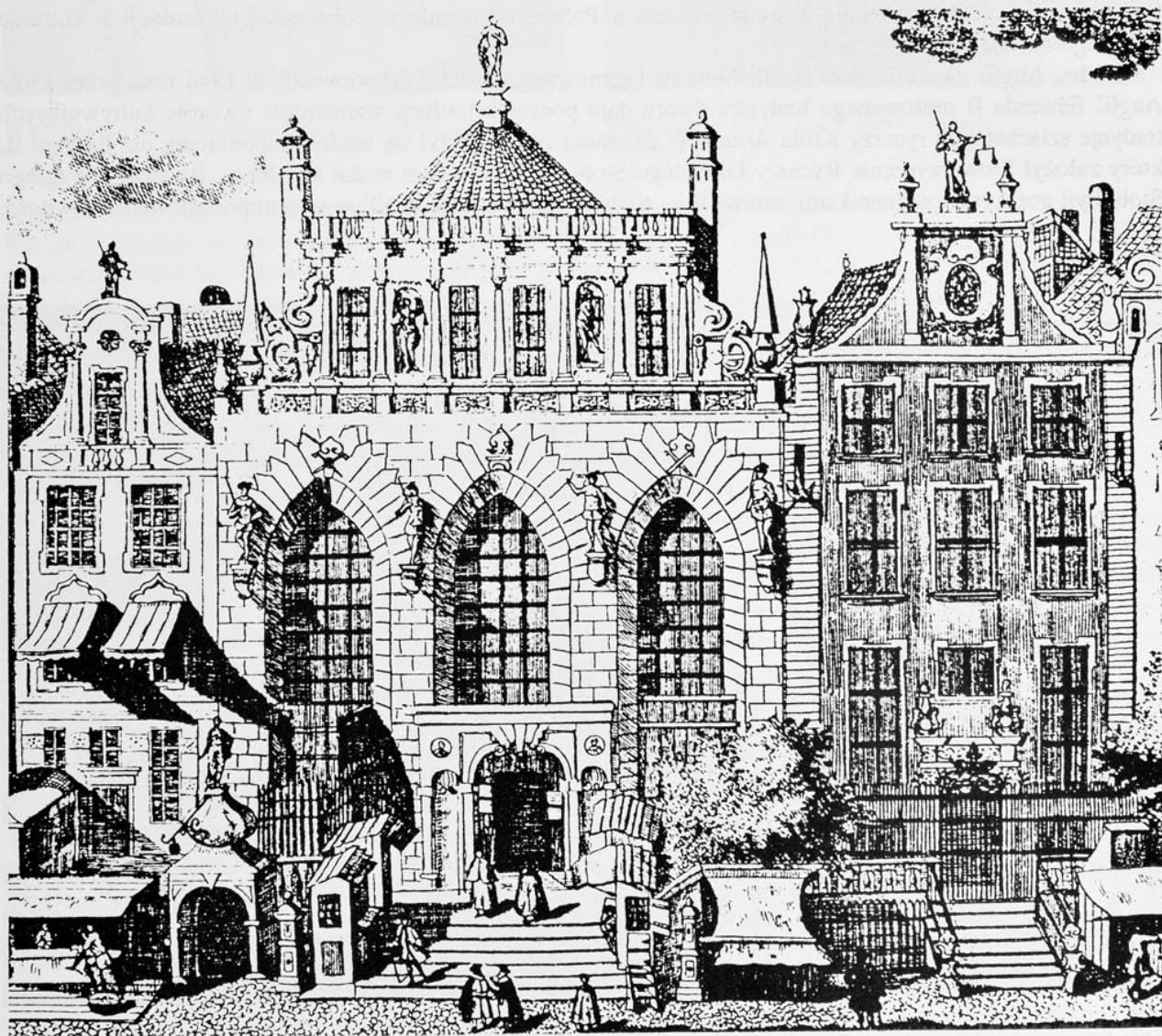
WYDARZENIE KONSERWATORSKIE

Justyna Czystek

GDAŃSKI DWÓR ARTUSA

Gdańsk – niegdyś najbogatsze miasto związane z Rzeczpospolitą, członek związku miast hanzeatyckich, ośrodek handlu zamorskiego. Miasto, które w sposób widoczny i znaczny akcentowało swoją odmienność, bogactwo i umiłowanie piękna. Aspiracje i potęgę miasta ukazywały między innymi kościoły, budowle publiczne, w których mieściły się urzędy oraz te obiekty, które dla uświetnienia swoich działań i pozycji wznosiło mieszczaństwo. Budowlami takimi, będącymi wyrazem potęgi mieszczaństwa w nadbałtyckich miastach, były m.in. Dwory Artusa. Wyrosłe z kulturowanych przez średniowieczne rycerstwo arturiańskich tradycji. Bogacący się patrycjat z czasem i z chęcią nawiązywał do rycerskich wzorów bądź wręcz je przyswajał.

Jak głosi legenda, Król Artur legendarny wódz Celtów, żył w Brytanii w V wieku. Władał południowo-zachodnią Brytanią. Sławę przyniosły mu rycerskie czyny oraz zwycięstwo nad Sasami i Piktami. Miał zdobyć

Mateusz Deisch, Fasada Dworu Artusa, rycina 1765

Irlandię, Islandię, Norwegię i Galię. Był to władca szlachetny i prawy, którego rycerskie czyny i czyny jego rycerzy znała cała średniowieczna Europa. Śpiewano o nim pieśni, opowiadano legendy, był wspaniałym i niedoścignionym wzorem ówczesnie akceptowanych cnót. Z czasem Król Artur stał się centralną postacią legend, których trzon wywodził się z mitologii celtyckiej i we wczesnym średniowieczu został przekazany literaturze walijskiej. Później motyw opowieści o Królu Arturze rozpowszechnił się w Europie, początkowo dzięki archidiakonowi Galfredowi z Monmouth. W powieści poetyckiej a później prozaicznej sławiono czyny Artura i jego bohaterów, którzy na dworach całej Europy stali się wzorami rycerskiego obyczaju.

Dwory Artusa były początkowo zgromadzeniami rycerzy – bohaterów. To właśnie Król Artur wprowadził zwyczaj spotkań swojego rycerstwa przy okrągłym stole, a spotkaniom tym patronował św. Jerzy. Przypuszcza się, że początkowo mogły to być spotkania przy okazji turniejów organizowanych na dziedzińcach zamkowych. Z czasem powstały stałe siedziby. Zgromadzenia te w pojęciach XII i XIII-wiecznych były jednoznaczne z całokształtem dworskiej kultury rycerskiej. Z zamku bohaterskiego Króla Artura jego towarzysze wyruszali na poszukiwanie przygód miłosnych i czynów rycerskich. Rycerze Artura, jak głosi legenda, byli łagodni, szlachetni, bronili uciśnionych, zwalczali gnębicieli i okrutników.

We wszystkich krajach Europy, gdzie cykl powieściowy o Królu Arturze zyskał popularność, powstały Dwory Artusa. Kulturowano wspomnienia o miłosnych przygodach, a także podtrzymywano funkcjonujące w mieie elementy chrześcijańskiej moralistyki – motyw poszukiwań świętego Graala, kielicha Ostatniej Wieczerzy. Także dzięki funkcjonującej w powszechnej świadomości legendzie, imiona żony króla Ginewry i siostry Moryan, czarownika Merlina i członków drużyny Artura zasiadających przy okrągłym stole na kornwalijskim zamku Camelot takich jak: Lancelot, Parsifal, Tristan, Gawaine, Galahad weszły do ogólnoeuropejskiej tradycji literackiej. Imiona te występują w średniowieczu w Polsce, co świadczy o obecności tej tradycji w kulturze polskiego rycerstwa [przyp. red.].

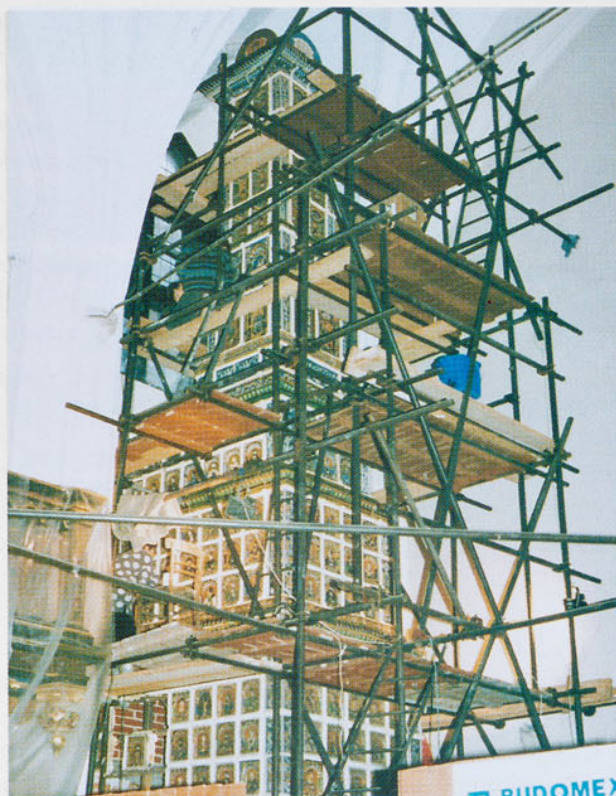
Władcy Anglii uważali się za spadkobierców legendarnego króla. Wybudowanie w 1344 roku przez króla Anglii Edwarda II murowanego budynku dworu dało początek tradycji wznoszenia dworów kultywujących tradycje szlachetnych rycerzy Króla Artura. W działaniu tym zasłużył się wielce wspomniany już Edward II, który założył Stowarzyszenie Rycerzy Okrągłego Stołu. Jego patronem został św. Jerzy. Rycerze Okrągłego Stołu byli gorącymi zwolennikami arturiańskiej tradycji i szczególnie cenili w swoim postępowaniu równość,

Dwór Artusa – montaż boazerii, fot. Beata Balcerzak

Wielki piec – montaż pierwszych kafli u podstawy pieca,
fot. Beata Balcerzak

Wielki piec w trakcie prac konserwatorskich,
fot. Beata Balcerzak

prawość, braterstwo. Wzory arturiańskiego postępowania i zasad były akceptowane w całej średniowiecznej Europie. Należało do nich dążyć i propagować je. Cnotliwy i godny naśladowania był rycerz, który cel taki osiągnął, a także ten, który dla głoszonych przez siebie zasad, pozyskiwał nowych zwolenników.

Średniowieczna Europa to okres burzliwych walk i wojen prowadzonych niemal w każdym zakątku europejskiego świata, a także działalność Zakonów Rycerskich. Średniowieczna Europa to także kult rycerstwa, które przemierzało niejednokrotnie całą Europę, aby móc żyć zgodnie z przyjętymi zasadami, dokonywać czynów, które potem opiewali wędrowni trubadurzy.

Taki model życia rozpowszechniali w całej Europie rycerze i Zakony Rycerskie. Na ziemiach polskich pojawiły się one również między innymi przez Zakon Krzyżacki. W jego szeregach bowiem znajdowało się wielu rycerzy z Europy Zachodniej, w tym także Anglików. Ożywione kontakty handlowe również umożliwiały rozpowszechnianie się nowych idei. Gdańsk oraz inne miasta będące pod bezpośrednim zarządem Zakonu utrzymywały związki handlowe z ówczesną Flandrią i Anglią. Gdańsk należący do związku Hanzy znalazł się w grupie miast bogatych, którego mieszczaństwo rosnące w siłę i bogactwo poszukiwało szlacheckich wzorców i chętnie zaakceptowało tradycje kultywowane przez rycerstwo, naśladując związany z tym ceremoniał rycersko-dworski. Służyły tym celom wybudowane Dwory Artusa, które w średniowiecznych miastach były budynkami cechowymi lub korporacyjnymi i miejscem zebrań mieszczaństwa.

Szczególnie szybko idee arturiańskiej tradycji przyjęły duże, ważne i zamożne miasta portowe południowego Bałtyku. W społeczeństwie stanowym, przynależność do stanu zdeterminowana była urodzeniem. Tylko nieliczni za wybitne zasługi mogli przekroczyć próg nobilitacji. Pozostali, zamożni dążyli do wypracowania wzorców postępowania i tradycji przynależnych stanowi *szlachetnie urodzonych*. Zasobne mieszczaństwo tradycje takie kultywowało we wznoszonych przez siebie Dworach Artusa. Z przekazów wiemy, że Dwory Artusa powstały w Rydze, Tallinie, Toruniu, Elblągu, Chełmnie, Braniewie, Malborku, Stralsunie i w Gdańsku. Badacze przypuszczają, że najświetniejszym był Gdański Dwór Artusa.

Stał on przy obecnej ulicy Długi Targ, na wschód od Ratusza – najokazalszej, średniowiecznej, publicznej budowli miejskiej. Obecnie jest to teren tzw. *Głównego Miasta*, które w latach 1261-1263 otrzymało lokację na prawie lubeckim. Przeprowadzone w 1988 roku badania archeologiczne ujawniły istnienie w tym miejscu budowli już w XIII wieku. Ze źródeł pisanych wiemy, że teren ten należał wcześniej do zakonu OO. Dominikanów i w 1344 roku został przejęty przez miasto. Już w 1350 roku w materiałach pisanych pojawia się

Sień Gdańska w trakcie prac konserwatorskich, fot. Beata Balcerzak

Wielki piec – prace przy II kondygnacji, fot. Beata Balcerzak

pierwsza informacja o Dworze Artusa, która związana była z zapiskami mówiącymi o wysokości kwot na ten cel wydatkowanych. Dwór powstał z datków zamożnego patrycjatu i kilku Bractw.

W Dworze Artusa szczególną pozycję miało Bractwo św. Jerzego, najbardziej elitarne i zamożne, którego hojne wsparcie znacznie przyczyniło się do powstania, a potem wyposażenia siedziby.

Zgodnie z przyjętymi założeniami i kultywowaną tradycją bardzo długo Dwór był tylko miejscem spotkań towarzyskich elity miasta, w którym nie wolno było załatwiać interesów i podpisywać kontraktów handlowych.

Mieszczanie dbali o swoją własność, upiększali Dwór w miarę swoich potrzeb i możliwości. Szczególną zasługę miały w tym działaniu Bractwa. To one były gospodarzami poszczególnych Ław i finansowały prace związane z ich upiększaniem, zatrudniając niejednokrotnie najbardziej wziętych i cenionych artystów. W Dworze miały swoje miejsca Bractwa: św. Rajnholda, Trzech Króli, św. Krzysztofa, Holenderskie, Żeglarzy i Malborskie.

O tym jak wyglądał pierwszy Dwór nie wiemy. Z zachowanych fragmentów i przekazów wnioskować można, że składał się z dwóch części, starszej mniejszej tzw. Małego Dworu i nowszej większej tzw. Dworu Dużego, który powstał około 1380 roku. Był to zapewne budynek o konstrukcji ryglowej, przykryty drewnianym dachem. Było to miejsce spotkań co znaczących mieszczan. W spotkaniach tych ściśle przestrzegano pewnego porządku – zwyczajów z tradycji kultywowanych przez rycerstwo, a które w Dworach stało się szczególnie bliskie bogatemu kupiectwu. Podczas spotkań gościom, przychodzącym do Dworu każdego wieczoru, usługiwało czterech młodzieńców i siedmiu knechtów. Ich pracę nadzorowało dwóch zwierzchników, którzy z kolei podlegali czwórce starszych, a nad całością czuwał członek Rady Miejskiej.

W grudniu 1476 roku spłonął Duży Dwór, a wkrótce potem także Dwór Mały. Z odzyskanego materiału rozbiórkowego wybudowano tymczasową siedzibę po przeciwnej stronie ulicy. Szybko pozyskano znaczne fundusze z kasy miejskiej i rozpoczęto odbudowę Dworu. Dokupiono sąsiednią działkę i powstał nowy, większy, murowany budynek.

Nowy Dwór założony został na rzucie zbliżonym do prostokąta. Wnętrze tworzyła hala o palmowym sklepieniu wspartym na czterech granitowych filarach o powierzchni około 450 m² i wysokości około 12 m.

Użyte do budowy sklepień filary, jedna z baz i trzy kapitele pochodziły prawdopodobnie z Zamku Krzyżackiego, zburzonego przez gdańszczan w 1454 roku. Przypuszcza się też, iż inne detale wystroju architektonicznego zostały użyte wtórnie.

Gotycka bryła budynku zachowała się do dzisiaj bez większych zmian. Elewację frontową wypełniały trzy duże ostro łukowe okna. Wejście główne podkreśla umieszczony na osi portal.

W 1494 roku z Dworu wyprowadziło się Bractwo św. Jerzego. Jego wybudowaną wówczas siedzibę możemy podziwiać dzisiaj w linii murów obronnych Głównego Miasta, tuż przy Bramie Złotej /obecnie siedziba SARP/. Jak można wnioskować z zachowanych tekstów przeprowadzka ta w sposób zasadniczy wpłynęła na zmianę panujących w Dworze obyczajów. Liczba odwiedzających Dwór gości stale się zwiększała. Bywali tu bogaci kupcy, członkowie innych Bractw i oczywiście goście odwiedzający Gdańsk. Zmienił się też charakter spotkań. Podawano oczywiście piwo, wino, słuchano muzyki, jako że codziennie występowali tu muzycanci. Nie gardzono jednak i bardziej prozaicznymi rozrywkami – grano w karty i kości, chociaż gry te były zakazane. Przeszono również coraz częściej przestrzegać zakazu dobijania targu. Giełda, której miejscem wówczas był plac przed Dworem z czasem zaczęła funkcjonować w jego wnętrzu. A wnętrze to stwarzało warunki swobodnej rozmowy i spędzania czasu w eleganckim otoczeniu. Stopniowo zanikły tradycje, które legły u podstaw powstałych Dworów Artusa. Nastąpiły nowe czasy, nowe zwyczaje, tradycje, nowe gusta estetyczne, zanikać zaczęła tradycja arturiańska.

W 1552 roku przebudowano fasadę Dworu wzorując się na rozwiązaniach renesansu włoskiego. Bezpośrednią przyczyną tej przebudowy, wydaje się, był przyjazd do Gdańska króla Zygmunta Augusta. Jednocześnie wiek XVI i XVII był okresem największego rozwoju gospodarczego miasta. Dwór będący własnością bogatego mieszczaństwa stał się także wyrazicielem jego dążeń, aspiracji, bogactwa i upodobań. Korzystna sytuacja finansowa znalazła swoje odbicie również w wystroju wnętrza. Otrzymało ono wówczas w miarę jednolity charakter. W okresie tym powstała otaczająca wnętrze płycinowa boazeria, zamknięta malowanym fryzem. Powyżej na profilowanym gzymsie pojawiły się półkoliste obrazy, rozdzielone posągami patronów poszczególnych Ław i postaciami władców.

Kolejna przebudowa fasady w stylu manieryzmu niderlandzkiego miała miejsce w latach 1616-1617. Autorem przebudowy był znany, działający na terenie Gdańska Abraham van den Block. Zachowano duże, ostrołukowe, gotyckie okna. Cechy nowego stylu uwidoczniły się zwłaszcza w bogato potraktowanym portalu i attyce. Elewację wzbogacono o posągi Scypiona Afrykańskiego, Temistoklesa, Kamillusa i Judy Machabeusza, a także symbole Siły i Sprawiedliwości. Szczyt zwieńczono figurą Fortuny.

Po latach świetności rozpoczął się niekorzystny dla Dworu okres. W XVII wieku, podczas trwających wojen szwedzkich Dwór przez długie okresy pozostawał zamknięty, w latach 1626-1661 w zasadzie nie funkcjonował. Otwarto go w 1661 roku, lecz w tym czasie zaczął się powolny, gospodarczy zmierzch miasta. Pogarszająca się jego ekonomiczna kondycja znalazła także swoje odbicie w rozluźnieniu przestrzeganych dotąd we dworze obyczajów. W 1742 roku Rada Miejska oficjalnie wyraziła zgodę na zawieranie kontraktów kupieckich we wnętrzu Dworu. W XIX i początkach XX wieku obradował tu sąd, odbywały się spotkania Rady, funkcjonowała giełda, często pojawiały się wystawy dzieł sztuki, prowadzono sprzedaż. Zanikała tradycja arturiańskich wzorów, która legła u podstaw powstania Dworu. Ostatnie dwa stulecia nie wniosły znacznego wkładu w wystrój i koncepcję organizacji wnętrza. Użytkowano to, co już istniało. W latach 1931-1934 przeprowadzono prace konserwatorskie, zarówno przy substancji architektonicznej, jak i zgromadzonych we wnętrzu dziełach sztuki.

Druga wojna światowa spowodowała konieczność zabezpieczenia zgromadzonych we Dworze zbiorów. Zdemontowano istniejące wyposażenie i przewieziono do klasztoru w Kartuzach.

Odpowiednio zabezpieczone, w stosunkowo dobrym stanie przetrwały wojnę i po latach wróciły na swoje miejsce.

Dzieła sztuki zgromadzone w Dworze Artusa prezentowały i propagowały zasady moralne, którym hołdowało gdańskie mieszczaństwo, a które wywodziły się z wyznawanej powszechnie w mieście religii protestanckiej. Popularyzowano je przez prezentację określonych scen biblijnych, alegorycznych czy też znaczących wydarzeń historycznych.

Dwór Artusa posiada także swoją ikonografię, chociaż szereg dzieł malarskich i graficznych nie dotrwało do naszych czasów. Izzak von den Block przedstawił go w Apoteozie Gdańska z 1608 roku – obrazie znajdującym się w Wielkiej Sali Ratusza Głównomiejskiego w Gdańsku oraz Antoni Moller w *Groszu Czynszowym* obrazie ozdabiającym Salę Kamalarii Ratusza Głównomiejskiego.

NAJNOWSZE PRACE KONSERWATORSKIE W ZESPOLE DWORU ARTUSA W GDAŃSKU

Dwór Artusa w Gdańsku od ponad sześciuset lat jest nierozdzielnie związany z historią miasta. Dzięki mecenatowi patrycjatu i mieszczaństwa, wzbogacony o najznakomitsze dzieła sztuki, uzyskał ostatecznie kształt, łączący harmonijnie różnorodne motywy dekoracyjne w jedno z najpiękniejszych reprezentacyjnych wnętrz północnej Europy. Wartość tego zabytku docenili gdańscy konserwatorzy, którzy w 1943 roku w przededniu zbliżającego się zagrożenia wojennego zdemontowali i wywieźli najcenniejsze dzieła sztuki, ratując je tym samym przed nieuchronnym zniszczeniem. Powojenne prace konserwatorskie objęły rekonstrukcję architektury niemal całkowicie zniszczonego wnętrza oraz zabezpieczenie w składnicy konserwatorskiej i muzeach rozproszonych składników historycznego wyposażenia.

Przejęcie w 1991 roku zespołu składającego się z hali głównej Dworu Artusa, przylegającego do niej tzw. Nowego Domu Ławy oraz parteru Domu Ekonomistów przez Muzeum Historii Miasta Gdańska, rozpoczęło ostatni najtrudniejszy etap rewitalizacji.

Państwowa Służba Ochrony Zabytków w początku 1992 roku określiła podstawowe zasady konserwatorskie odnoszące się do planowanych działań. Uznano konieczność w miarę możliwości pełnej rekonstrukcji wnętrza Dworu Artusa, a tym samym objęcia ochroną także jego historycznej funkcji. W celu realizacji tego zamierzenia zdecydowano o powrocie, zachowanych w około 70% oryginalnych elementów, a tym samym przywróceniu wnętrza istotnych treści historycznych. Postanowiono także uzupełnić wiedzę o obiekcie przeprowadzając badania historyczno-architektoniczne.

Sień Gdańska po zakończeniu prac konserwatorskich.

Sień Gdańska podczas prac budowlanych i konserwatorskich.

Zgodnie z przyjętą koncepcją pokryto tynkiem żebra sklepienne, wbrew przekazom historycznym odsłoniętym podczas prac restauratorskich w 1933 roku. Z uwagi na rygory dotyczące temperatury i wilgotności powietrza w hali głównej, wykonano instalację klimatyzacyjną współdziałającą z wcześniej zrealizowanym ogrzewaniem posadzkowym. Umożliwiło to rozpoczęcie w 1993 roku montażu boazerii oraz towarzyszących im rzeźb i obrazów oraz odbudowę lady i chóru muzycznego ściany północnej.

Najtrudniejszym zadaniem determinującym kształt rekonstruowanego wnętrza, była odbudowa wielkiego pieca, który od 1545 roku aż po zniszczenia wojenne, znajdował się w północno-wschodnim narożniku dworu. Koncepcję odbudowy oparto o dobrze udokumentowany fotografiami i inwentaryzacją kształt z 1943 roku. Uwarunkowania konserwatorskie, dotyczące w około 80% zachowanych kafli, uniemożliwiły przywrócenie funkcji grzewczej pieca. W tej sytuacji zdecydowano o nowej, wykonanej w całości ze stali nierdzewnej konstrukcji nośnej, do której niezależnie od siebie zamontowano poszczególne kafle. Około 15% brakujących elementów ceramicznych zostało zrekonstruowanych współcześnie przy zastosowaniu tradycyjnej metody kilkukrotnego wypalania. Prace montażowe i konserwatorskie prowadzone od połowy 1994 roku zakończono

Sień Gdańska – początek montażu klatki schodowej.

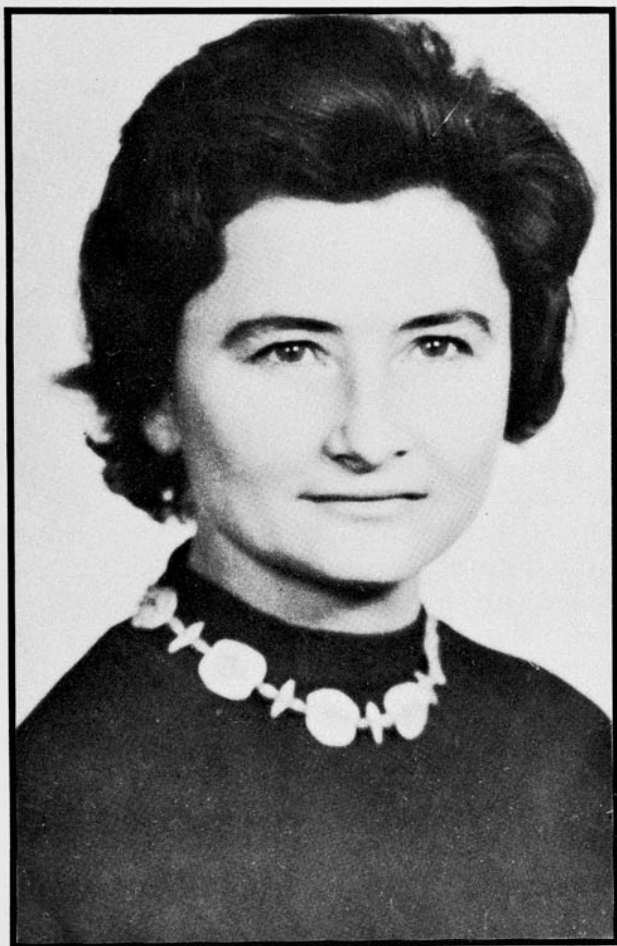
w kwietniu 1995 roku. Jednocześnie przy południowej elewacji pieca zamontowano rzeźbę św. Jerzego, ponownie po około 50 latach scaloną z zachowanym prawie w całości baldachimem.

Po zakończeniu odbudowy wielkiego pieca przystąpiono do prac w Nowym Domu Ławy. Polegały one na odtworzeniu, znajdującej się tu od początku XX wieku charakterystycznej dla architektury gdańskiej sieni, zajmującej tradycyjnie reprezentacyjną, frontową część kamienicy. Zasadniczym elementem tego wnętrza, całkowicie zniszczonego podczas ostatniej wojny, stało się oryginalne barokowe wyposażenie jednej z gdańskich sieni, która od połowy XIX wieku znajdowała się w pałacu w Kłaninie. Przed około 20 laty został ona zdemontowana i specjalnie w tym celu przeniesiona do Gdańska. Sień uzupełniły oryginalne sprzęty i wyposażenie charakterystyczne dla tego rodzaju pomieszczeń. Zakończenie prac nastąpiło w kwietniu 1996 roku.

W chwili obecnej trwa ostatni etap prac. W hali głównej, w oparciu o wyniki badań, częściowo zrekonstruowane zostaną elementy wystroju oraz kolorystyka. Sień przylegającego od zachodu Domu Ekonomistów adaptowana jest na potrzeby głównego hallu wejściowego do zespołu. Trwają prace konserwatorskie przy przedprożach oraz elewacji od strony Długiego Targu. W kwietniu 1997 roku w odrestaurowanych wnętrzach Dworu Artusa odbędzie się uroczysta inauguracja obchodów 1000-lecia Gdańska.

Nasza Koleżanka
Alicja KURZAŃKOWSKA

in memoriam

Alicja KURZAŃKOWSKA, z domu Rusińska urodziła się 19 listopada 1928 roku w Lublinie. Zmarła 8 stycznia 1996 roku.

Studiowała na Wydziale Humanistycznym /sekcja historii sztuki/ Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w latach 1948-1952. Pracę magisterską napisała pod kierunkiem prof. dr Piotra Bohdziewicza na temat kościoła pojezuickiego w Krasnymstawie. Doktorat obroniła w 1966 roku na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy *Mecenat artystyczny Firlejów (1526-1626)*, której promotorem był prof. dr Władysław Tankiewicz.

Pracę zawodową rozpoczęła w 1946 roku w Zakładzie Etnografii UMCS. W 1952 roku podejmuje pracę w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie w Wydziale Kultury przechodząc wszy-

skie stopnie do Starszego Konserwatora Zabytków (1969). W latach 1971-1988 pracuje w Biurze Dokumentacji Zabytków w Lublinie wpierw na stanowisku starszego kustosa, a od 1984 roku pełni funkcję dyrektora. Jednocześnie od 1977 do 1993 roku jako adiunkt Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej prowadziła zajęcia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii w Instytucie Wychowania Artystycznego.

Autorka wielu publikacji z zakresu historii sztuki i ochrony zasobów (86 pozycji), a także wielu poważnych studiów i dokumentacji nie ogłoszonych drukiem (13 pozycji). Dała się poznać jako organizatorka licznych konferencji, seminariów i wystaw.

Pracę zawodową łączyła z aktywną działalnością społeczną, czynnie uczestnicząc w życiu środowiska konserwatorskiego. W latach 1977-1980 pełniła funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, w latach 1980-1984 członka Zarządu Głównego TONZ.

W naszym Stowarzyszeniu przez wiele lat (1984-1995) pełniła funkcję członka Głównej Komisji Kwalifikacyjnej. Wszędzie tam, gdzie podejmowała się wykonania pracy, można było liczyć na niezawodne i rzetelne wywiązanie się z przyjętego zobowiązania.

Odznaczona i wyróżniona: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Zasłużony Działacz Kultury, Złotą Odznaką Za Opiekę nad Zabytkami, Medalem Karola Adamieckiego (Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa), Medalem Za Zasługi dla Lubelszczyzny, Srebrną Odznaką Zasłużonego dla Lublina, Wojewódzką Nagrodą Kulturalną 1984 za wieloletnią działalność na rzecz ochrony dóbr kultury.

Była osobą niezwykle zdyscyplinowaną, wymagającą lecz przede wszystkim wysokie wymagania stawiała wobec samej siebie. W naszej pamięci pozostanie obraz Alusi jako osoby skromnej, nie narzucającej się, choć zawsze gotowej do merytorycznej pomocy. Była jedną z tych koleżanek, której będzie brakowało na naszych spotkaniach, zjazdach, konferencjach, sympozjach.

Cześć Jej pamięci!

Wawrzyniec KOPCZYŃSKI

(1935–1995)

Pierwszy Prezes Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

11 września 1995 roku wyszedł z domu w Lesznie i nie dojechał już do miejsca pracy do Wrocławia. Wawrzyniec Kopczyński – niewątpliwy autorytet wśród konserwatorów, postać barwna, człowiek pełen temperamentu, całkowicie pochłonięty sprawą ratowania zabytków, współorganizator Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków i jego pierwszy przewodniczący /Prezes/ w najtrudniejszym okresie rodzenia się instytucji w latach 1981-1983, który doprowadził do I Walnego Zjazdu w Zaborowie i *uruchomił* Stowarzyszenie.

Wawrzyniec Kopczyński był Wielkopolaninem, urodził się 27 lipca 1935 roku w Poznaniu, studia historii sztuki ukończył na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i od 1961 roku pracował najpierw w muzealnictwie, pełniąc funkcję kustosa w Rogalinie. Jednak jego temperament i żywotność doprowadziła go rychło do konfliktów z ówczesnymi władzami. Pracował następnie w instytucjach kultury w Poznaniu, a swoje prawdziwe miejsce życia znalazł w Lesznie, gdzie w latach 1975-1988 był Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Organizował tamże służbę konserwatorską od początku, gromadził dokumentację, egzekwował prawo i zachęcał użytkowników wielu zabytków tej ziemi, szczególnie obfitej w pałace, dwory i kościoły, do gospodarskiego stosunku do powierzonego im ogólnonarodowego mienia. Był postrachem jako niezwykle wymagający urzędnik, ale szanowano go za konsekwencję i wiedzę. W latach 70-tych małe województwo leszczyńskie mogło być wzorem dla innych w Polsce pod względem dbałości o zabytki, zaangażowanie właścicieli i użytkowników. Potwierdzały to kolejne objazdy służb i miłośników nie mogących wyjść ze zdumienia, że istnieje w Polsce taka enklawa. Wawrzyniec Kopczyński był bardzo wymagający wobec współpracowników, nie budziło to jednak protestu, bowiem najwięcej wymagał od siebie. Pośród konserwatorów wyróżniał się znajomością przepisów prawnych i umiejętnościami ich wykorzystywania. Mandaty, upomnienia, ale też wsparcie w trudnej sytuacji – to narzędzia dyscyplinujące użytkowników zabytków, a że Wielkopolanie cenią porządek, więc choć nie zawsze lubiany, był szanowany i słuchany.

W swojej pracy konserwatorskiej Kopczyński angażował się również w przedsięwzięcia nietypowe jak np. rekonstrukcja iglicy wieży kościoła w Przemyśle, zniszczonej przed kilkudziesięciu laty, niezwyklej konstrukcji drewnianej, której odbudowy nikt nie śmiał podjąć ze względu na stopień trudności, czy też osobiste projektowanie np. mebli do biblioteki pałacyku w Trzebiniach – świetny przykład jego talentu i smaku konserwatorskiego.

Kopczyński rozumiał jednak, że leszczyńskie to nie samotna wyspa. Sztucznie przydzielona województwu gmina Góra /ze Śląska/ nie poddawała się wymaganiom konserwatorskim, razila zaniedbaniami. Nic dziwnego, że Kopczyński pragnął, aby lepiej było nie tylko w Lesznie lecz w całej Polsce. Stąd jego zaangażowanie w zmiany organizacji służby, w doprowadzenie do jej niezależności, a także w stworzenie ruchu zawodowego, wspólnoty ludzi zatrudnionych w zabytkach inaczej traktujących swe obowiązki niż zwykli urzędnicy. Przez wiele lat kołająca się bez rezultatu idea *stowarzyszenia konserwatorów* stała się faktem w pamiętnym 1981 roku i Wawrzyniec Kopczyński w sposób naturalny, pod nieobecność przedwcześnie zmarłego Jerzego Łomnickiego, rodaka i konserwatora poznańskiego, został jego prezesem, który miał doprowadzić do rzeczywistych narodzin organizacji konserwatorów. Podobnie naturalnie został później przewodniczącym kolegium Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków.

Gdy Stowarzyszenie rozpoczęło normalną działalność Kopczyński uznał, że jego rola się skończyła, a przed nim są nowe zadania. Szczególnym wyzwaniem była propozycja objęcia stanowiska Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu, które było wolne skutkiem tzw. afery skarbu średzkiego. Wówczas Kopczyński przyjął na siebie najtrudniejsze zadanie, gdyż w mieście w którym zaniedbań było bardzo wiele, a środowisko duże i rozdarłe, mające wiele indywidualności. Nie mając od początku należytego wsparcia miejscowych władz z trudnością poruszał się między rafami tamtejszej rzeczywistości. Rychło uwikłał się w lokalne wojny. Jednak jego osiągnięciem było stworzenie bardzo sprawnego oddziału PSOZ i systematyczne porządkowanie problemów zabytków. Rozumiał dobrze potrzebę istnienia oddziału PSOZ w regionie i pomógł

w jego tworzeniu. Wyzwaniem stała się sprawa Lubiąży, jednego z najznakomitszych, a bardziej zaniedbanych i zdewastowanych zabytków śląskich. Kopczyński chciał zrezygnować z funkcji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i całkowicie poświęcić się Lubiążowi, gdzie pracy jest na kilkadziesiąt lat. Doprowadził tam do uporządkowania spraw prawno-organizacyjnych i uzyskał fundusze na odnowienie Sali Książęcej oraz dokonanie remontu zapobiegającego katastrofie budowlanej głównych obiektów opactwa. Ukończenie Sali Książęcej było prawdziwym triumfem. Okazało się, że w najtrudniejszych okolicznościach można sprawy posunąć naprzód i pobudzić innych do czynu. Po 8 latach doprowadził również do konserwacji i wystawienia skarbu średzkiego. Chciał po remoncie Lubiąży zamieszkać w nim i być jego gospodarzem. A może marzył, aby wykonać zadanie i wrócić do ukochanej Wielkopolski? Nigdy się nie poddawał i wszystkich zarażał swoim wiecznym optymizmem. Pozostanie niezapomniany, ale zastąpiony być nie może, był bowiem całkowicie niepowtarzalny – Wawrzyniec Wspaniały. (M.K.).

Ilustracje na okładce:

strona 1 – Kazimierz Dolny widok z Góry Trzech Krzyży, fot. A. Böhm

strona 2 – Zjazd SKZ w Kazimierzu Dolnym w 1994 roku, fot. B. Brylak-Szymańska (2 fotografie)

strona 3 – Wawrzyniec Kopczyński, Pierwszy Prezes SKZ

strona 4 – Dwór Artusa w Gdańsku, piec i rzeźba św. Jerzego po konserwacji, fot. B. Balcerzak